

Lapsen metsäsuhteeseen vaikuttavia tekijöitä

*"Siel on just hyvä, ku siel on hiljaista, ni voi just vaikka rau-
hottuu siellä ja niinku."*

"Must tuntuu et metsät on niinku tärkeitä maailmalle."

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden maisteriohjelma
Luokanopettajan opintosuunta
Pro gradu -tutkielma 30 op
Kasvatustiede
Toukokuu 2021
Henna Sanaksenaho

Ohjaaja: Sirpa Tani

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteiden maisteriohjelma		
Tekijä - Författare - Author Henna Sanaksenaho		
Työn nimi - Arbetets titel Lapsen metsäsuhteeseen vaikuttavia tekijöitä		
Title Factors affecting the child's forest relationship		
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Sirpa Tani	Aika - Datum - Month and year Toukokuu 2021	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 49 s.
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on perehtyä lapsen metsäsuhteeseen ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Tutkimuksessa tarkastellaan lähemmin lasten metsäsuhdetta, lasten omakohtaisia metsäkokemuksia sekä lasten metsään kohdistuvia ajatuksia ja odotuksia. Tarkastelun kohteena ovat lisäksi yhteiskunnalliset eli metsäkultuuriset piirteet lasten metsäsuhteen rakentumisessa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että lasten metsäsuhte rakentuu pääasiassa merkityksellisten metsäkokemusten perusteella. Myös lasten ympäristökasvatuksella on suuri merkitys.</p> <p>Tämä tutkielma on laadullinen tutkimus, jossa tutkimusaineiston analyysissä on käytetty fenomenologishermeneuttista näkökulmaa; sisällönanalyysi rakentui yksilön kokemusten ymmärtämisen kautta. Tutkimusta varten haastattelin kuutta kuudesluokkalaista, joiden kanssa vierailin lasten lähimetsässä, jossa he kuvasivat metsän mielenkiintoisia sekä kauniita kohteita. Haastatteluissa keskustelun tukena käytin valokuvia erilaisista metsistä. Keskeistä oli tarkastella sitä, mistä aineksista lasten henkilökohtaiset kokemukset rakentuvat ja mitä ne merkitsivät lopulta lapsen metsäsuhteen kehitykselle.</p> <p>Lasten merkitykselliset metsäkokemukset perheen ja ystävien kanssa kasvattavat arvostusta ja kunnioitusta metsää kohtaan. Tutkimuksessa mukana olleet lapset käyttivät metsää pääasiassa toiminnallisista syistä sekä rauhoittuakseen arkisen hälyn vastapainoksi. Lasten metsäsuhte on saanut vaikuttavia aineksia yhteiskunnallisista odotuksista ja merkityksistä. Tulevaisuuden pohdinta toi esiin lasten metsää kohtaa tuntemaan suojeluhulun sekä taloudellisen näkökulman. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että merkityksellisten ihmisten mahdollistamat tilaisuudet metsään menemiselle ja siellä kohdatut positiiviset metsäkokemukset vahvistavat lasten metsäsuhdetta. Lisäksi yhteiskunnalliset odotukset metsää kohtaan siirtyvät osaksi lasten ajattelua.</p>		
Avainsanat - Nyckelord metsäsuhte, metsäkulttuuri, metsäkokemus		
Keywords forest relationship, forest culture, forest experience		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Henna Sanaksenaho		
Työn nimi - Arbetets titel Lapsen metsäsuhteeseen vaikuttavia tekijöitä		
Title Factors affecting the child's forest relationship		
Oppiaine - Läroämne - Subject Education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's thesis / Sirpa Tani	Aika - Datum - Month and year May 2021	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 49 pp.
<p>Tiivistelmä - Referat - Abstract</p> <p>The purpose of this master's thesis is to get acquainted with the child-forest relationship and the factors influencing it. This research takes a closer look at children's forest relations, children's personal forest experiences and children's thoughts and expectations about the forest. The subject of the study is also the social or forest cultural features in the construction of children's forest relations. Studies have shown that the forest relationship is built mainly on the basis of relevant forest experiences. Children's environmental education is also of great importance.</p> <p>This thesis is a qualitative study in which a phenomenological-hermeneutic perspective has been used in the analysis of the research data; content analysis was constructed through an understanding of an individual's experiences. For this research, I interviewed six sixth graders, with whom I also visited the children's nearby forest where they photographed interesting and beautiful objects in the forest. In the interviews, I used photos of different forests to support the discussion. The key point was to look at what materials children's personal experiences are built from and what they meant ultimately for the development of a child's forest relationship.</p> <p>Children's meaningful forest experiences with family and friends increase appreciation and respect for the forest. Children involved in the study use the forest mainly for functional reasons, as well as to calm down to counteract the everyday fuss. Children's forest relationship has received impressive ingredients from societal expectations and meanings. The reflection on the future highlighted the desire to protect the forest as well as the economic aspect. Based on the research findings, it is possible to state that the opportunities to go to the forest enabled by important people and the positive forest experiences encountered there strengthen the children's relationship with the forest. In addition, societal expectations for the forest became part of children's thinking.</p>		
Avainsanat - Nyckelord metsäsuhde, metsäkuultuuri, metsäkokemus		
Keywords forest relationship, forest culture, forest experience		
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsinki University Library – Helda / E-thesis (theses)		
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information		

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	TEOREETTINEN TAUSTA.....	3
2.1	Metsäsuhde	3
2.1.1	Mikä metsäsuhde?	3
2.1.2	Suomalainen metsäsuhde	5
2.1.3	Lapsen metsäsuhde on erityinen.....	7
2.2	Metsäkulttuuri	9
2.2.1	Mikä metsäkulttuuri?	9
2.2.2	Suhde luontoon ja ympäristöön	10
2.2.3	Kokemukset muokkaavat suhdetta metsään ja luontoon	11
2.2.4	Ympäristökasvatus ja metsäopetus	13
2.2.5	Metsäkulttuuri osana kestävästä kehitystä	14
2.2.6	Metsän vaikutukset hyvinvointiin	14
2.3	Metsäsuhteiden monimuotoinen verkosto.....	16
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	18
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
4.1	Laadullinen tutkimus	19
4.2	Tutkimukseen osallistujat.....	20
4.3	Aineistonkeruun menetelmät.....	20
4.4	Aineiston analyysi	23
5	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA	25
5.1	Lasten metsäsuhteet.....	25
5.2	Merkitykselliset ihmiset	29
5.3	Toiminnallisuus	30
5.4	Metsä on positiivinen asia.....	32
5.5	Metsän rauha tuottaa hyvää oloa.....	34
5.6	Tulevaisuuden pohdinta on yhteiskunnallista	35
5.7	Tulosten yhteenveto	38
6	LUOTETTAVUUS.....	40
7	POHDINTAA	42
	LÄHTEET	46

KUVIOT

Kuvio 1. Lasten metsäsuhteisiin vaikuttavat tekijät.....	17
--	----

1 Johdanto

Metsä on ollut minulle kiinnostava elementti pienestä pitäen. Se on ollut leikkimisen, harastamisen, oppimisen, liikkumisen sekä ystävyyden paikka. Haluan edelleenkin päästä metsään hengähtämään, rauhoittumaan ja liikkumaan arjen pyörittämisen lomassa. Eri-tyisesti syksyinen sienimetsä on täydellistä vastapainoa teknologia-painotteiselle ja suorittavalle maailmalle. Metsä on minulle tärkeä paikka. Oma kokemukseni on, että lapsuudessa muodostunut positiivinen suhde metsään kantaa läpi elämän, välillä muuntuen, mutta aina vahvistuen.

Kotimetsä on ollut monelle suomalaiselle itsestäänselvyys edustaen jatkuvuutta sekä pysyvyyttä. Nykyisin kotimetsät ovat harventuneet ja vanhat aarniometsät ovat paenneet pohjoiseen. Suurin osa monimuotoisista metsistämme ovat ihmisen kontrolloinnin alaisia, siten myös niiden suojelun kontrollointi ja siihen pyrkiminen kuuluvat ihmisille. (Ohtonen, 2017, 213.)

Kimmo Ohtonen (2017) kertoo kirjassaan *Metsäkansan tarina* omista metsäkokemuksistaan sekä niiden merkityksistä myöhempään elämäänsä. Hän kuvaa metsää ”toisena maailmana”, jossa ihmisten puhe ikään kuin siivilöityy ja jäljelle jää ”tuulen puolueeton humina” (Ohtonen, 2017, 9). Uskon, että monelle suomalaiselle tämä kuvaus on osuva. Lisäksi Ohtonen (2017, 11) kertoo suojelunhalustaan, joka konkretisoitui metsäkoneen tullessa kaatamaan hänelle tärkeää kotimetsää. Metsän kunnioittaminen sekä suojeleminen kytkeytyvät metsän tarjoamiin erilaisiin mahdollisuuksiin, kuten monipuolisiin leikkimisen, rauhoittumisen sekä kuntoilun paikkoihin. Lisäksi metsä tarjoaa antimiaan muun muassa marjastajille, sienestäjille ja metsästäjille. Myös taloutemme hyötyy metsän rikkauksista. Metsä tuottaa happea, jota tarvitsemme elääksemme. Ihmiset ovat näin ollen monella tapaa riippuvaisia metsästä.

Nykyisin aikuiset ja lapset viettävät huomattavasti enemmän aikaa sisätiloissa, teknologialaitteet seuranaan. Puhutaankin, että teknologinen maailmankuvamme määrittää myös elämisen muotoa ja siten vaikuttaa koko yhteiskuntaan (Värri, 2018, 21). Ihmisen elämä kaupunkilaisena, erossa metsästä, on kestänyt vain silmänräpäyksen verran koko ihmisen evoluution aikana, mutta sen vaikutukset ovat olleet sitäkin voimakkaammat. Ihmisen luontainen elinympäristö luonnon helmassa on vaihtunut urbaaniksi kaupunkiympäristöksi, eikä luonto enää ole samalla tavoin läsnä. Jo pelkästään luonnossa olominen tuottaa tutkimusten (esim. Mayer, Frantz, Bruehlman-Senecal & Dolliver, 2009,

635) mukaan monille iloa ja hyvää mieltä. Toisaalta kaupungistunut ihminen tarvitsee enemmän metsän tarjoamia esteettisiä ja toiminnallisia elämyksiä arkikokemuksien vastapainoksi kuin varsinaisesti metsäisen luonnon lähellä asuva ihminen (Hallikainen, Sievänen, Tuulentie & Tyrväinen, 2014, 45).

Monien tutkimusten mukaan metsä vaikuttaa positiivisesti ihmisten hyvinvointiin. Luontoympäristö edesauttaa esimerkiksi lasten kehonhallintaa sekä sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 13). Lisäksi luonto tarjoaa fyysisen sekä sosiaalisen paikan rauhoittumiselle, rentoutumiselle sekä stressioireiden helpottumiselle (Oh ym., 2017, 2). Luontoympäristössä lasten on mahdollista harjoitella yksityisyyden ja yhteisöllisyyden säätelyä, joko aikuisen avustuksella tai ilman sitä, ja siten selkiinnyttää minäkuvaakin sekä vahvistaa itsetuntoa. Yhdessä toimiminen omaehtoisesti, tai vastaavasti piilopaikkaan vetäytyminen, ovat tärkeitä elämäntaitoja ja toimijuuden tiloja (Polvinen, Pihlajamaa & Berg, 2012, 13). On siis mahdollista todeta, että mitä nuorempana koemme yhteyden metsään, sitä tasapainoisemmin kasvamme ja kehitymme.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen lasten metsäsuhdetta ja siihen liittyviä monimuotoisia sekä vaikuttavia piirteitä. Tutkimuksen tavoitteena on löytää lasten positiiviseen metsäsuhteeseen vaikuttavia tekijöitä, ja siten osoittaa, mihin asioihin tulisi lasten metsäsuhteen vahvistamisessa kiinnittää huomiota. Tarkastelen lasten metsäsuhdetta lasten omien kokemusten sekä yhteiskunnallisen metsäkasvatuksen näkökulmista.

2 Teoreettinen tausta

Tutkimus käsittelee suomalaisten lasten metsäsuhdetta ja siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia piirteitä. Suomessa on saatavilla runsaasti aiheeseen liittyvää tieteellistä kirjallisuutta sekä tutkimuksia, joita olen tutkimukseeni liittyvässä teoriaosassa pyrkinyt pääasiassa käyttämään. Kansainvälinen tieteellinen teoria-aineisto tuo tarpeellisia lisänäkökulmia käsillä olevaan aiheeseen. Suomalainen metsä on ainutlaatuinen ilmiö, sillä Suomen maapinta-alasta 75 % on metsän peitossa (Matveinen, 2017, 4; Parviainen & Västilä, 2011, 32). Näin ollen metsä on vahva osa suomalaisuutta ja yksilöllistä identiteettiä. Myös metsän rooli yhteiskunnallisesti Suomessa on merkittävä, ennen kaikkea talouden ja kestävän ajattelun näkökulmista.

2.1 Metsäsuhte

Metsäsuhte on monitahoinen käsite, jonka tieteellinen määrittäminen on haasteellista. Metsäsuhte on luonteeltaan aina henkilökohtainen, moninäkökulmainen sekä dynaaminen, jolloin metsäsuhdetta tarkasteltaessa ei voida määrittää vain yhtä tai oikeaa suhtautumisen tapaa. Metsäinen luonto ja ympäristö ovat Suomessa asuvalle ihmiselle itsestäänselvyys. Suomessa metsäsuhdetta on kaikesta huolimatta tutkittu verrattain vähän.

2.1.1 Mikä metsäsuhte?

Suomessa metsäsuhteen määrittelyn lähtökohtana on metsä, luonnonelementti, joka on tyypillinen suomalaisessa maisemassa (Halla, Karhunkorva, Kärkkäinen, Laine & Rautio, 2018, 113). Joka toisella suomalaisella on lähimpään metsään korkeintaan 200 metrin matka (Halla, Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2019, 5). Lisäksi metsässä liikkumisen mahdollistaa kaikille suomalaisille jokamiehenoikeudet (Karppinen & Penttinen, 2013, 123). Näin ollen Suomessa on runsaasti mahdollisuuksia vierailla metsissä, jolloin voikin todeta, että jokaisella suomalaisella on jonkinlainen suhte metsään.

Unescon elävän perinnön kansallinen luettelo listasi vuonna 2017 ensimmäisten tunnusnettujen ilmiöiden joukossa suomalaisen metsäsuhteen. Lisäksi *Kansallinen metsästrategia 2025* -suunnitelmassa korostetaan yksilötason metsäsuhteen merkitystä metsien arvostamisen sekä erilaisten käyttötapojen hyväksyttävyyden yhteydessä. Keskeistä

strategiassa on metsien kestävän käytön parantaminen ja ylläpitäminen, jota edistää metsäsuhteiden vahvistaminen sekä tieteellisen tiedon lisääminen tutkimustyön avulla (Halla ym., 2018, 112).

Metsäsuhteen rakentuminen alkaa jo varhaisessa lapsuudessa, mutta se voi syntyä myös vasta aikuisuudessa. Monet tutkimukset (esim. Capaldi, Dopko & Zelenski, 2014, 2; Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6; Matila, Paaskoski, Karhunkorva, Arnkil & Matveinen, 2018, 14) osoittavat, että metsäsuhde muotoutuu monitahoisena, henkilökohtaisena ja koko elämänpituisena prosessina, jossa kaiken perustana ovat metsiin liittyvät erilaiset kokemukset ja elämykset. Lisäksi suhde muotoutuu erilaisten aistihaivaintojen, tunteiden, mielikuvien ja asenteiden avulla. Erityisen tärkeää metsäsuhteen syvenemisen kannalta ovat välittömät ja myönteiset kokemukset sekä tunteet. Metsän moninaiset merkitykset muuttuvat yksilön elämänpolun varrella tietojen, taitojen sekä toiminnan kehittyessä ja muuntuessa. (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 9.)

Metsäsuhde on vuorovaikutteinen ja elävä suhde metsään, joka on osa yksilön tai yhteisön monitahoista identiteettiä sekä laajempaa ympäristösuhteen kokonaisuutta. Metsäsuhde on joko suora tai välillinen, ja se voi muotoutua elämämme eri vaiheissa ja ilmentyä monin tavoin erilaisissa ympäristöissä sekä toimijuuden rooleissa. (Matila ym., 2018, 14.) Yksittäisen ihmisen metsäsuhde voi liittyä elinympäristöön, vapaa-ajan viettoon, työhön, suvun taustatekijöihin tai omaan elämäntarinaan. Nämä erilaiset tekijät ovat kytköksissä yksilön identiteetin muodostumiseen, jossa metsäsuhteella on oma merkityksensä. Identiteetin katsotaan muotoutuvan siinä kohdin, jossa ihmisen oma elämänkaari risteää historiallisten sekä kulttuuristen tarinoiden kanssa. (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6.) Näin ollen kulttuurimme muokkaa metsäsuhdettamme.

Yksilöllisen metsäsuhteen lisäksi myös yhteisöt voivat omata metsäsuhteen (Halla ym., 2019, 6). Yhteisöjen jakamat erilaiset metsiin liittyvät materiaalit sekä käsitykset ohjaavat yhteisömmme ajattelua ja siten vaikuttavat metsäsuhteemme muodostumisessa. Esimerkiksi marjastajien ja luontoyrittäjien metsäsuhteet saattavat sisältää keskenään ristiriitaisia aineksia. Näin ollen tutkijat ovatkin todenneet, että suomalaisten metsäsuhteet ovat historiamme saatossa ja kulttuurimme vaikutuksesta kerrostuneita, ja ne sisältävät useiden sukupolvien aineksia ja arvoja, ja muuntuvat jatkuvasti elämän aikana (Halla ym., 2019, 6).

2.1.2 Suomalainen metsäsuhde

Suomalaisten metsäsuhdetta ja sen ulottuvuuksia, kuten monia muitakin metsiin liittyviä kysymyksiä pohditaan tällä hetkellä runsaasti mediassa. Mitä enemmän suomalaiset hyödyntävät metsiä, sitä enemmän metsät herättävät mielenkiintoa ja keskustelua. Käyttötapoja sekä käyttäjiä metsillemme on runsaasti ja niitä muotoutuu koko ajan lisää. Aiheen monipuolinen tarkastelu sekä erilaisten metsäsuhteiden ymmärtäminen on tarkoituksenmukaista sekä hyödyllistä tulevaisuuden kehitystyössä (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 5; Paaskoski, Roiko-Jokela & Rikala, 2018, 9).

Metsällä on ollut historiamme saatossa erityinen asema suomalaisessa kulttuurissa. Metsä on kuulunut suurelle osalle suomalaisista heidän elinympäristöönsä. Se on tarjonut runsaasti mahdollisuuksia niin elinkeinonharjoittajille kuin virkistystoiminnallekin. Suomalaisuus on nykypäivänä muotoutunut monitahoisemmaksi ja haasteellisemmaksi kokonaisuudeksi kuin ennen, mutta metsiemme vallitseva osuus Suomen luonnosta on säilynyt. Metsä on edelleen vahvasti läsnä. Kokemuksemme metsästä muokkaavat identiteettiämme tänäkin päivänä. Samoihin johtopäätöksiin ovat tutkimuksessaan päätyneet myös Karhunkorva, Kärkkäinen ja Paaskoski (2017).

Suomen Metsäyhdistyksen ja Suomen Metsämuseo Luston toteuttama sekä Maa- ja metsätalousministeriön rahoittama *Suomalaisten metsäsuhteiden tila* -selvitys (2018) osoittaa, että suomalaisista 83 % kokee metsän olevan heille joko melko tärkeä tai erittäin tärkeä. Joka kolmas suomalainen käy kyseisen selvityksen mukaan metsässä vähintään kerran viikossa. Metsään menemisellä on usein jokin henkilökohtainen merkitys, kuten jokavuotinen sienestäminen tai marjastaminen, jotka ovatkin selvityksen mukaan suosituimpia syitä metsässä vietettyyn aikaan. Selvitykseen osallistuneista vastaajista 37 % kertoi osaavansa arvostaa metsästä saamaansa hyötyä ja 32 % kertoi tuntevansa tarvetta päästä metsään säännöllisin väliajoin. Näiden prosenttilukujen perusteella suurin osa suomalaisista tarvitsee metsää säännöllisesti elämässään. Toisaalta tarve metsään menemiselle voi liittyä myös taloudellisiin näkökulmiin, kuten esimerkiksi metsänhoitoon ja metsästykseen. Selvityksen mukaan yli puolet vastaajista pitävät tärkeänä metsien tehokasta käyttöä (jossa viitataan taloudellisiin näkökulmiin), mutta jopa 86 % kannattavat metsien säilyttämistä mahdollisimman luonnonmukaisina. (Suomalaisten metsäsuhteiden tila -selvitys, 2018.). Toisin sanoen suomalainen metsänkäyttäjä arvostaa metsää monimuotoisena kokonaisuutena, jota tulee suojella, mutta kokee tärkeäksi myös metsästä saatavan taloudellisen hyödyn.

Erilaisia suhteita metsään

Suurin osa ihmisten tekemistä arkisista päätöksistä tapahtuvat intuition ja emootioiden kautta, jolloin tunteet määrittävät myös metsäsuhdettamme, tarvettamme olla yhteydessä metsään. Suomalaisten arvostus metsää kohtaan on suuri, kielteisiä metsään liittyviä tunteita on harvalla. Erilaisten tunnetilojen kautta on siten mahdollista tulkita ihmisten tapoja suhtautua metsään sekä sitä, mitä metsällä on heille tarjota. (Halla ym., 2018, 114–116.)

Suomalaisten metsäsuhteiden tila -selvityksessä (2018) on tutkittu suomalaisia metsäsuhteita erilaisten emootioiden avulla. Tutkimuksen kysely toteutettiin erityisellä NeedScope-tutkimusmenetelmällä, joka perustuu sveitsiläisen psykologin Carl Jungin ajatteluun. Selvityksen perusteella on muodostettu kuusi erilaista suhtautumis- ja käyttötarkoitustapaa suhteessa metsään. Tutkimuksessa muun muassa ekstrovertit ihmiset luokitellaan energisyyden ja innostumisen ulottuvuuksien alle, kun taas introvertit hakevat metsästä rauhoittumisen kokemuksia ja mielenrauhaa.

Kyseisessä selvityksessä on luonnosteltu kuusi erilaista emootioihin perustuvaa metsäsuhdetyyppiä. Yksi niistä on *”Energinen seikkailija”*, jolle metsä toimii virkistäytymisen ja innovatiivisuuden lähteenä. Metsä koetaan lisäksi itsensä haastamisen paikkana, moniulotteisena luonnonvarana, jossa voi riehaantua oman mielen mukaan. *”Määrätietoinen sijoittaja”* haluaa saada metsästä pääasiassa taloudellista hyötyä, niin itselle kuin yhteiskunnallekin. Metsä koetaan hieman etäisempänä kuin muissa tunnetyypeissä. Tällaisia ”sijoittajia” suomalaisista on noin joka kymmenes. *”Harkitsevalle hyödyntäjälle”* metsäsuhteessa tärkeitä ovat niin taloudelliset, virkistykselliset kuin suojelullisetkin arvot. Tässä ryhmässä metsänhoito on keskimääräistä tärkeämpää. Tämän näkökulman kannattajia on Suomessa 18 %. Joka neljäs suomalainen on *”Seesteinen ylläpitäjä”*, jolle metsä on osa suomalaisuutta. Metsä tarjoaa mielenrauhaa ja virkistystä, se on keskeinen paikka elämässä ja näin ollen sitä on myös suojeltava. *”Yhteisöllinen huolehtija”* ajattelee, että metsä on kaikille yhteinen. Metsäsuhteessa hoidetaan kehoa ja mieltä, sekä nautitaan olostä ja metsän antimista yhdessä perheen kanssa. *”Huolettomalle haahuilijalle”* metsä antaa energiaa ja hyvää fiilistä. Metsässä pidetään hauskaa ja ollaan rennosti yhdessä kavereiden kanssa. (Suomalaisten metsäsuhteiden tila -selvitys, 2018.)

2.1.3 Lapsen metsäsuhde on erityinen

Nykypäivän lapset viihtyvät hyvin metsissä ja muissa luontoympäristöissä, vaikkakin nettipelaaminen ja muu teknologiapainotteinen tekeminen houkuttelevat viettämään aikaa sisätiloissa. Aikuisten tarjoamat mahdollisuudet ulkoilulle ja metsään menemiselle ovat ratkaisevassa asemassa. (Pihkala, 2017, 35.) Aikuisten tulisi paremmin tiedostaa oma asemansa metsäsuhteen positiivisen kehittämisen mahdollistajina.

2000-luvulla on alkanut laaja keskustelu liittyen lasten luonnossa liikkumisen aiheuttamista terveysvaikutuksista. Selvää on, että luonnossa oleilu lisää niin psyykkistä kuin fyysistäkin hyvinvointia, mutta jos mahdollisuutta luonnonläheiseen toimintaan ei ole tarjolla, on alettu puhua lasten ”luonnon puute -häiriöstä” (*nature deficit disorder*) (Pihkala, 2017, 35). Kokemusympäristönä luonto tarjoaa lapsille monipuolisen, terveellisen ja tarpeellisen tilan kasvaa ja kehittyä.

Metsä on aiemminkin historiassamme ollut itsestään selvä elinympäristö suomalaisille lapsille, jonne he menivät heti pienestä pitäen. Metsän hyödyntäminen monipuolisesti oli lapsille tavallista ja arkistakin. Leikkiminen, kuten puissa kiipeily, majojen rakentaminen sekä suositut seuraleikit, olivat monelle lapselle jokapäiväistä toimintaa. Perheen ja kavereiden kanssa käytiin lisäksi muun muassa uimassa, onkimassa ja keräilemässä metsän antimia. Metsään liittyvät tiedot ja taidot periytyivät luontaisesti niin oman perheen välityksellä kuin yhteisöllisestikin sukupolvelta toiselle (Karhunkorva, 2016, 121–122).

Nykyisinkin useimpien suomalaisten suhde ympäristöön, luontoon ja metsään alkaa rakentua jo varhaislapsuudessa. Lapsen suhteella omaan ympäristöönsä on erilainen merkitys kuin aikuisella, sillä varhaisten ja välittömien metsäkokemusten uskotaan olevan merkityksellisiä lapsen identiteetin kehittymiselle (Capaldi ym., 2014, 2; Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6; Matila ym., 2018, 14). Lapsuuden muistot metsässä toimimisesta saattavat vaikuttaa perustavanlaatuisesti lapsen koko elämään, sillä juuri toiminnan kautta kehittyvät kunnioittava ja henkilökohtainen suhtautuminen metsiin (Karhunkorva, Matila & Paaskoski, 2017, 47–48). Tutkimuksessa on todettu, että luonnon suojelehalu sekä halu mennä metsään on vahvempi niillä aikuisilla, jotka ovat lapsuudessaan viettäneet enemmän aikaa metsässä ja luonnossa (Capaldi ym., 2014, 2). Näin ollen, on mahdollista todeta, että lapsen metsäsuhde on aikuiseen verrattuna erityinen ja siten kaikista metsäsuhteista erityisin.

Metsäsuhteen rakentuminen omien positiivisten kokemusten kautta vahvistaa automaattisesti lapsen kiintymystä metsää kohtaan. Mitä läheisemmin lapsi on yhteydessä tiettyyn metsään tai paikkaan, sitä enemmän lapsi kokee autonomisia yhteyksiä metsän tarjoamiin käyttömahdollisuuksiin (Laaksoharju & Rappe, 2017, 157). Reetta Karhunkorvan (2016, 124) tutkimuksessa lapset kokivat metsän miellyttävänä leikkipaikkana, mikä on johtanut kiintymyksen syntymiseen kyseistä metsää kohtaan. Syvä kiintymys tuli tutkimuksessa esille muun muassa voimakkaina pettymyksen ja pelon tunteina, kun lapsuuden tärkeä metsä oli raivattu pois tai sitä uhkasi mahdollinen kaataminen (Karhunkorva, 2016, 124–126). Toisin sanoen, lasten voimakkaat ja positiiviset metsäkokemukset muokkaavat halua viettää aikaa metsissä.

Alli Koskimäen (2018) pro gradu -tutkielmassa lapset kokivat lähiympäristönsä kohteet tärkeiksi paikoiksi, koska ne olivat helposti saavutettavissa ja entuudestaan tuttuja. Lasten nimeämät alueet käsittivät niin kodin, kuin kesämökkienkin lähimetsät sekä läheiset vesistöalueet (Koskimäki, 2018, 36, 38–39). Lapset arvostivat metsäisiä lempipaikkojaan erityisesti siksi, koska siellä oli mahdollista liikkua, tutkia ja seikkailla omien mielenkiinnon kohteiden mukaisesti. Tällainen omaehtoinen tutustuminen ympäristöön lisäsi tutkimuksen mukaan lasten luonnontuntemusta, mikä taas lisäsi kunnioitusta metsiä ja luontoa kohtaan sekä kasvatti luonnonsuojeluhalua. (Benson, 2009, 60; Koskimäki, 2018, 36, 38–39.)

Metsien tarjoamat paikat ja mahdollisuudet ilmenevät myös Sari Tuuva-Hongiston (2018) tutkimuksessa, jossa tutkittiin syrjäkylien nuorten metsäsuhdetta. Syrjäkylät sijaitsevat taajamien ulkopuolella, joista välimatkat suurempiin keskuksiin ovat keskimääräisesti pitkiä. Tutkimus osoitti, että lähimetsät ovat nuorille omaan elämänlaatuun liittyviä paikkoja, jotka tarjoavat tilan muun muassa harrastamiselle sekä erilaisille ajanvietto-voille (Tuuva-Hongisto, 2018, 27, 29–30). Metsät ovat siten resursseja monipuoliselle tekemiselle sekä paikkoja, joissa voi vapaasti tehdä haluamiaan asioita. Merkityksellinen paikka metsässä voi toimia monelle lapselle ja nuorelle turvallisena pakopaikkana arjesta, jossa on mahdollista purkaa stressiä, rentoutua ja kokea onnellisuuden tunteita (Benson, 2009, 56; Tuuva-Hongisto, 2018, 27, 29–30).

Yhteinen piirre kaikissa tutkimuksissa oli se, että lempimetsä oli yleensä tutkittavan elinympäristön tai lomanviettopaikan välittömässä läheisyydessä tai osana sitä, mutta myös retkeilykohteet olivat monille tutkittaville tärkeitä kohteita. Näin ollen lapsille tärkeiden paikkojen merkitys arkisissa toiminnoissa, leikeissä, liikkumisessa, ja siten kehitty-

misessä ja kasvamisessa, ovat erityisen tärkeitä. Lasten luontaista halua tutkia ja ihmetellä luontoa tulisi vahvistaa aikuisten tarjoamilla mahdollisuuksilla sekä kannustuksella, jolloin lapsi voi turvallisesti tutustua metsään ja muihin luonnonmukaisiin alueisiin (Polvinen ym., 2012, 9).

Varhaisen lapsuuden aikana, ennen yläkouluikää, perheen rooli lapsen positiivisen metsäsuhteen syntymisessä on merkittävä, kun taas yläkouluikäisellä lapsella vahvin vaikutus on vertaisilla sekä koululaitoksella (Linzmayr & Halpenny, 2013, 425). Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus elämänmittaiseen metsäsuhteeseen sekä luontosuhteeseen, jotka ovat syntyneet kokemuksen ja elämyksen kautta. Luonnon arvostaminen ja suojelunhalu alkavat arkisista kokemuksista lapsen omassa lähiympäristössä (Polvinen ym., 2012, 9).

2.2 Metsäkulttuuri

Metsäkulttuuri tarkoittaa kaikkia niitä yhteiskunnallisia aineksia, jotka liittyvät metsästä puhumiseen, siellä toimimiseen sekä metsästä saatavaan yhteiskunnalliseen hyötyyn. Metsäkulttuuri käsittää näin ollen kaikki ne arvot ja käsitykset, jotka yhdessä ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa muodostavat metsäkulttuurisen kokonaisuuden.

2.2.1 Mikä metsäkulttuuri?

Metsäkulttuurissa on pohjimmiltaan kyse metsän käyttämisestä, tarkastelusta sekä arvottamisesta. Ihminen ja metsä ovat keskenään vuorovaikutuksessa, elävät rinnakkain, jolloin metsä antaa puitteet toiminnalle ja ihminen määrittää toiminnan ja suhteen laadun. (Karhukorva, Paaskoski, Matila & Arnkil, 2016, 6, 10.) Toisin sanoen kaikenlainen metsään liittyvä toiminta, sekä aineellinen että aineeton, täyttää metsäkulttuurille asetetut raamit.

Ihmisen oma metsäsuhde on yksilöllinen tapa suhtautua metsään ja luontoon, ja vasta yhteisöllisellä tasolla on mahdollista puhua metsäkulttuurista (Halla ym., 2018, 113). Yhteisön metsäsuhde on kerrostunut, sisältäen useita itsenäisiä vuorovaikutussuhteita metsään (Halla ym., 2019, 6). Tarkemmin sanottuna yksilön, yhteisön ja metsän välinen vuorovaikutus on metsäkulttuuria, jossa jaetaan erilaisia metsään liittyviä toimintatapoja, käsityksiä ja arvoja. Näin ollen yksilöllisesti rakentuneet metsäsuhteet muodostavat kokonaisuuden, johon liittyvät lisäksi kulttuurilliset vaikutukset. Jokainen yhteisön jäsen ikään

kuin sulautuu oman ainutlaatuisen metsäsuhteensa kanssa osaksi metsäkulttuuria, luoden sekä oppien uutta. Tällainen yhdessä tuotettu arvolutautunut aines luo ja uusintaa metsäkulttuuria. (Halla ym., 2018, 113.)

Metsät ovat olleet ja ovat edelleen läsnä suomalaisessa kulttuurissa. Jokaisen suomalaisen metsäsuhte sisältää siten historiallisesti kerrostuneita aineksia, jolloin aiemmin vallalla olleet käsitykset metsästä vaikuttavat myös nykypäivän metsäajatteluun (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 8). Metsäkulttuuri on omaan aikaansa kiinnittynyt ilmiö, jossa kohtaavat niin menneisyys, nykyisyys, kuin tulevaisuuden odotuksetkin (Matila ym., 2018, 14). Tästä syystä metsäsuhte voi ilmetä ihmisessä puhtaina asenteina ja käsityksinä ilman konkreettista kosketusta oikeaan metsään (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 7). Näin ollen metsäsuhteemme ja -kulttuurimme rakentuvat myös puhtaasti historiaamme perustuvista ja menneisyydestämme perityistä käsityksistä ja arvoista. Metsäkulttuurin rooli yksilön metsäsuhteen muokkaajana ja siten luonnon-suojeluhulun herättäjänä on historiallisessa mielessäkin merkittävä (Capaldi ym., 2014, 2).

2.2.2 Suhde luontoon ja ympäristöön

Luonto ja ympäristö mielletään Suomessa usein samaa tarkoittaviksi sanoiksi (Suomela & Tani, 2004, 45–55). Nykypäivänä käsitys luonnosta on näin ollen moniselitteinen. Se on kulttuurinen konstruktio, jossa yhdistyvät ”ihmisluonto” ja ulkoinen ”luonto”. Nämä luonnot ovat vuorovaikutuksessa keskenään, muodostaen filosofisen ongelman siitä, missä ”luonto” alkaa ja missä ”kulttuuri” päättyy. (Haila, 1990, 9.) Ihmisen tarve luokitella asioita ympäristöstämme luontoon tai ei-luontoon kuuluviksi, johtaa toiseen perustavalaatuiheen pohdintaan, eli siihen mikä on ihmisen muokkaamaa luontoa ja mikä muuttumatonta, ”aitoa” luontoa. Yleensä luonnoksi katsotaan kuuluvan vain ne metsät, kasvit ja vesistöt, joihin ihminen ei ole toiminnallaan vaikuttanut. (Willamo, 2004, 34.) Toisaalta luonto muuttuu jatkuvasti ja kaupunkiluonto on pääasiassa ihmisen muokkaamaa, joten ihmistä ja luontoa ei suoranaisesti voida asettaa vastakkain luontoa määriteltäessä (Mätkäinen, 1997, 100). Ihmisen toiminnalla on mahdollista muuttaa, parantaa tai ylläpitää luontoa, ja koska ihminen on osa luontoa, on ihmisen toiminta näin ollen osa luontoa. Luonnon määritelmä sisältää siten kulttuurisia ja yksilöllisiä käsityksiä, sekä ihmisen konkreettisen toiminnan suhteessa luontoon. Käsitteinä metsä, luonto ja ympäristö ovat monitulkintaisia ilmiöitä.

Kuten luonto, myös ympäristö käsitteenä saa useita merkityksiä, joissa leimallista on vallalla olevat yhteiskunnalliset arvot. Ympäristö voidaan nähdä kolmella tapaa, joko fyysisenä kokonaisuutena, yhteiskunnallisena ilmiönä tai ihmisen henkilökohtaisena kokemisympäristönä (Ingold, 2003, 152–169). Näistä ensimmäinen eli fyysinen ympäristö on ikään kuin ihmisen ulkopuolella olevaa, jota voidaan havainnoida välimatkan päästä, jolloin ympäristölle asetetut rajat ovat yleispäteviä eli yhteisöllisesti annettuja (Haila, 2001, 15).

Toinen tapa kokea ympäristö on ympäristön yhteiskunnallinen ulottuvuus, joka on politiikan sävyttämää, sillä elinympäristössämme on aina näkyvissä ihmisen toiminnan vaikutukset. Lisäksi erilaiset poliittiset päätökset muokkaavat ympäristöämme, kuten esimerkiksi päätökset suojeltavista luonnonmukaisista alueista. (Ingold, 2003, 152–169.) Poliitiikan voidaan näin ollen katsoa ulottuvan kaikenlaiseen ympäristöön.

Kolmas tapa määritellä ympäristö on henkilökohtaisesti koettu ympäristö, johon liittyy vahvasti aikaan ja paikkaan sidotut kokemukset, jotka ovat syntyneet yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Erilaiset ja jatkuvasti muuttuvat tunteet, toiminnat ja ajatukset muokkaavat suhdettamme elinympäristöön, jolloin niin havainnot kuin kokemuksetkin muokkaavat sitä, minkä koemme ympäristöksi. (Ingold, 2003, 152–169.)

Ympäristö on kokonaisuus, joka kattaa fyysisen, yhteiskunnallisen, kulttuurisen ja sosiaalisen ulottuvuudet, ja johon Ihminen yksilönä kuuluu. Ympäristö on näin ollen ihmisen elinympäristö, kun taas luonto on joka puolella ympärillämme, ikään kuin sulautuneena ympäristöön (Suomela & Tani, 2004, 55). Metsä on varsinkin Suomessa keskeinen osa luontoa, jolloin metsäsuhteen rakentuessa, myös luontosuhde sekä ympäristösuhde kasvavat ja kehittyvät. Näin ollen suhteemme luontoon ja ympäristöön luodaan usein juuri metsäsuhteen kautta (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 11).

2.2.3 Kokemukset muokkaavat suhdetta metsään ja luontoon

Metsäsuhteen muodostumisessa olennaista on paikan käsite. Maantieteessä paikkaan liitetään henkilökohtaisten kokemusten merkitykset. Paikka ei ole vain jokin nimetty paikka, arkisesti määritelty, vaan sen merkitys rakentuu yksilöllisten kokemusten läpäisemänä (Tani, 2016, 81.) Jokainen kokemus muuntaa suhdettamme tiettyyn paikkaan ja uusia paikkoja muotoutuu vanhojen rinnalle ja tilalle. Voimme siis todeta, että suhteemme erilaisiin ympäristöihin ja paikkoihin on dynaaminen, alati muutoksessa oleva.

Merkittävillä elämäkokemuksilla on suuri merkitys luontosuhteemme rakentumisessa (Suomela & Tani, 2004, 47). Luontosuhde, eli ihmisen suhde ympäröivään luontoon (Salonen, 2005, 46), muodostuu siten omien kokemusiemme sekä tulkintamme kautta, mihin vaikuttavat ihmisen henkilökohtainen historia ja vallitsevat yhteiskunnalliset asenteet (Suopajärvi, 2003, 18–20). Luontosuhde on vuorovaikutteinen sekä moniulotteinen prosessi, johon jokaisella on mahdollisuus itse vaikuttaa (Weckroth, 1988, 19). Pohjimmiltaan luontosuhteessa on kysymys luontoon kohdistuvista asenteistamme, jotka konkretisoituvat luonnossa tapahtuvassa toiminnassamme ja siinä, miten oikeutamme nämä toimet (Salonen, 2005, 46).

Jokainen meistä kokee metsän eri tavalla. Metsään voi liittyä erilaisia merkityksiä tai niitä voi olla useita. Tulkitsemme metsäympäristöä monitahoisten, taustalla vaikuttavien tekijöiden kautta, kuten ikä, sukupuoli ja aika. Lisäksi metsäsuhteeseemme vaikuttavat oma äidinkielenne, tiedot ja taidot. Ihmiset siis aistivat metsää eri tavoin. (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6–8.) On todettu, että mitä enemmän vietämme lapsuudessaamme aikaa luonnossa ja metsässä, sitä enemmän kykenemme aistimaan erilaisia paikkoja ja niiden merkityksiä itsellemme (Gill, 2014, 18). Samalla rakennamme omaa identiteettiämme ja maailmankuvaamme.

Kulttuurinen tieto vaikuttaa aistien lisäksi metsäsuhteen muotoutumisessa (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 8), jolloin metsän tulkitseminen tietynlaisena paikana korostuu. Myös erilaiset sosiaaliset ryhmät, kuten partioharrastus, vaikuttavat metsästä välittyvään aistimukseen, jolloin metsäympäristö muuttuu henkilökohtaisemmaksi paikaksi, sekä odotuksia ja muistoja sisältäväksi ympäristöksi. Yhteisöllisesti sovittujen mielikuvien avulla on luonnollisempaa ymmärtää mm. järvimaisemaa, jolloin kansallinen identiteettimme muokkaa sen mielissämme kansallismaisemaksi eli perinnemaisemaksi. (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 8.) Näin ollen tietyllä alueella asuvien sekä toimivien ihmisten yhteiset kokemukset ja elämykset muokkaavat historian kuluessa ajattelua sekä mielikuvia (Knuuttila, Laaksonen & Piela, 2006, 178; Tani, 2016, 82), jolloin ihminen ikään kuin kiinnittyy johonkin ympäristöön, luoden siihen täysin omanlaisensa suhteen. Toisaalta yksilöllisesti koettu ympäristö on aina sidottu myös jaettujen merkityksien verkkoon (Tani, 2016, 82).

2.2.4 Ympäristökasvatus ja metsäopetus

Kasvatuksen näkökulmasta lasten luontosuhteiden merkitys on huomattava, sillä varhaisten luontokokemusten katsotaan edistävän suhdetta luontoon (Braun & Dierkes, 2017, 938). Koulun tehtävä ympäristökasvatuksessa on mielekkäiden kokemusten tarjoaminen sekä ymmärryksen lisääminen luonnon välittömästä yhteydestä ihmisen ja Maapallon hyvinvoinnin kanssa (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, 18). Ympäristökasvatus tarkoittaa elinikäistä oppimisen prosessia, jossa tullaan tietoisiksi erilaisista ympäristöistä sekä omista mahdollisuuksista ympäristövaikuttajana (Wolff, 2004, 19). Metsäopetus osana ympäristökasvatusta sisältää kaiken sellaisen opetuksen, jossa aihe tai asiat liittyvät metsään (Rekola ym., 2017, 7).

Lapsen kehitys on kokonaisvaltainen prosessi, jossa oppiminen kohdistuu erilaisten mahdollisuuksien tarjoutuessa. Metsä oppimisympäristönä liittyy lapsen havainnoinnin ja omakohtaisten kokemusten kautta osaksi luontoa. Lapsi kokee osallisuutta ja vastuuntuntoa, jotka vaikuttavat tulevaisuudessa päätöksentekoon ja aikuisuuden ratkaisuihin. Kokemuksellinen oppiminen metsäympäristössä muun muassa syventää metsä- ja luontosuhdetta, kasvattaa ongelmanratkaisutaitoja sekä kehittää sosiaalista kasvua. (Parikka-Nihti, 2011, 55.) Myös yhteisöllisyyden ja yksityisyyden säätelyn taitoja on mahdollista harjoitella metsäympäristössä. Lapselle on tärkeää osata toimia yhdessä muiden kanssa sekä tarvittaessa oleilla itsekseen omassa rauhassa, vaikkapa metsän kätköissä omassa piilopaikassa. (Polvinen ym., 2012, 13.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS, 2014) yhtenä oppimisen läpäisevänä teemana on ympäristökasvatus, johon metsäopetus sisältyy. Keskeistä opetuksessa on ympäristötietoisuuden lisääminen sekä kannustaminen erilaisissa ympäristöissä toimimiseen niin, että se edistää kestävästä kehitystä (POPS, 2014, 30). Kestävän elämäntavan osalta opetussuunnitelmassa todetaan, että ihmisenä kasvamisessa on keskeistä ymmärtää oman elämän ja ekosysteemin elinvoimaisuuden riippuvuussuhde. Yhteiskunnassa on löydettävä sellainen elämäntapa, joka arvostaa ekosysteemin monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä. (POPS, 2014, 16.) Laaja-alaisen osaamisen tavoitteissa painottuu myönteisen, oppilaan omakohtaisen luontosuhteen merkitys ympäristönsuojelussa (POPS, 2014, 24). Oppilaita kannustetaan ja ohjataan ymmärtämään ympäristövastuuta niin, että omilla valinnoilla ja teoilla on merkitystä niin itselle ja yhteiskunnalle, mutta myös luonnolle (POPS, 2014, 23). Ihmisten tulisi pyrkiä elämässään toimimaan mahdollisimman kestäväällä tavalla, huomioiden näin ollen samalla ympäristöä sekä luonnon ja metsien monimuotoisuutta (Jeronen & Kaikkonen, 2001, 27).

2.2.5 Metsäkulttuuri osana kestävää kehitystä

Kestävä kehitys on välttämätön ilmiö nyt ja tulevaisuudessa. Sen saavuttamiseksi on tapahduttava kulttuurinen muutos (Siivonen, 2020, 10), niin myös metsäkulttuurin osalta. Ainutlaatuinen metsäsuhteemme on muutosvoima, jonka avulla voimme yhdessä muuttaa metsän käytöstä aiheutuvia vaikutuksia kallisarvoiseen luontoomme.

Maapallon ekosysteemi on tilassa, joka uhkaa elämälle välttämättömiä elinolo-suhteita. Tällainen epätasapaino on kehittynyt pääasiassa ihmisten vaikutuksesta, mikä tarkoittaa sitä, että muutoksen tulisi kohdistua omaan toimintaamme. Katriina Siivonen (2020, 10) kertoo artikkelissaan tästä maailmanlaajuisesta murroksesta nimellä transformaatio, jonka keskeinen ajatus on aineettoman kulttuurin ja kulttuuriperinnön käyttäminen muutostvälineinä, sillä juuri kulttuurissa virtaavat elävien ihmisten arvot ja käsitykset maailmasta. Toisin sanoen, maailmankuvamme tulisi saattaa vastaamaan tulevaisuuden tarpeita eli kestävä kehityksen tarpeita. Suomessa kestävyys transformaatio tarkoittaa huomiomme kiinnittämistä metsäkulttuuriimme ja näin ollen metsäsuhteisiimme. Ekologisesti kestävä tulevaisuuden rakentamisessa päärooliin nousee väistämättä luonnon prosessien ymmärtäminen sekä turvallinen mahdollisuus yksilönä osallistua kulttuuri-muutokseen. (Siivonen, 2020, 10, 17.) Metsäkulttuuriin kestävyys tähtäävässä transformaatioprosessissa luonnon monitahoiset prosessit antavat puitteet kulttuurin tarvitsemiin muutostoiimiin. Kulttuuri nähdään ikään kuin muutoksen moottorina, sisältäen kestävä kehityksen neljä osa-aluetta, ekologisen, sosiaalisen, taloudellisen sekä kulttuurisen ulottuvuuden. (Siivonen, 2020, 17.)

Suomalainen metsäkulttuuri on muotoutunut metsiin liittyvistä toiminnoista, tiedoista ja taidoista, sekä maailmankuvastamme. Maapallon kantokyvyn takaamiseksi meidän tulisi yhdessä etsiä sellaisia metsäsuhteiden muotoja, jotka muodostavat tasapainon metsien ja ihmisten välisissä vuorovaikutuksissa. Ymmärrys siitä, että olemme osa luontoa, tukee tällaisten kestävien metsäsuhteiden, ja siten metsäkulttuurin, rakentamista. (Siivonen, 2020, 18.)

2.2.6 Metsän vaikutukset hyvinvointiin

Metsän vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ovat kiinnostaneet tutkijoita jo pitkään. Hyvinvointi liitetään arkikielessä usein laajempaan onnellisuuden käsitteeseen. Hyvinvointi on ikään kuin osana onnellisen ja hyvän elämän aineksia, jotka yhdessä muodostavat tilan, jossa on hyvä olo ja hyvä olla, tilan, jossa "elämä hymyilee". Hyvän elämän rakentaminen

on perustavanlaatuisesti kytköksissä termin ”hyvinvointi” (engl. welfare tai wellbeing) kanssa. Hyvinvointi voidaan määritellä niin laajasisältöiseksi, että fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi, se kattaa myös koko yhteiskunnallisen vuorovaikutusverkoston. (Haapala, 2015, 19.) Näin ollen hyvinvoinnin kokonaisvaltainen vaikutus elämän eri osa-alueissa käsittää käytännössä kaiken hyvään elämään vaadittavista aineksista.

Hyvinvointi on moniulotteinen arvo, sillä sen vaikutukset määrittyvät aina tietyn ajan, paikan sekä katsontatavan mukaisesti. Elämänlaadulliset näkökulmat, kuten hyvä terveys ja materiaallinen hyvinvointi ovat yksilöllisen hyvinvoinnin yleisluontoisia ulottuvuuksia. Ei siis ole ihme, että nykypäivän keskusteluissa huomio on kiinnittynyt entistä enemmän metsästä ja luonnon parista saavutettaviin terveyden ja hyvinvoinnin vaikutuksiin. (Karkhunen, 2016, 121.)

Ihmiset ovat kautta aikojen kehittyneet osana ympäröivää luontoa. Voidaan sanoa, että tarve sekä kyky olla yhteydessä luontoon on synnynnäinen. Metsä on aina tarjonnut ihmisille konkreettista hyötyä, muun muassa lihaa, turkiksia ja puuta. Myös aineeton hyöty, suojan sekä rauhan lähteenä, on ollut tärkeässä roolissa historiamme saatossa. Nykypäivän ihminen hakeutuu metsään enenevässä määrin juuri aineettoman hyödyn, kuten harrastusten sekä terveysvaikutusten vuoksi. (Björn, 2016, 79.) Yleisesti voi todeta, että liikunta on keholle välttämätön hyvinvoinnin lähde. Ulkona luonnossa ja metsissä tapahtuvan liikkumisen on todettu tuottavan monitahoisia terveysvaikutuksia, sillä metsäliikunta tuottaa hyvää oloa pääasiassa kolmen ulottuvuuden avulla; luontoa havainnoimalla, olemalla luonnon lähellä sekä aktiivisen toiminnan kautta (Hallikainen ym., 2014, 36–37).

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että metsässä liikkuminen tasapainottaa mielialoja sekä laskee verenpainetta. Myös allergeenien sietokyvyn on todettu paranevan luontoympäristössä. Aktiivinen liikunta luonnossa ja metsässä vahvistaa itsetuntoa ja keskittymiskykyä, rentouttaa, tuo iloa ja rauhaa, sekä auttaa arjen huolista irtautumisessa. (esim. Benson, 2009, 78; Mayer ym., 2009, 619–621; Oh ym., 2017, 9–10.) Luontoympäristö, metsä, tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden psyykkisen itsesäätelyn parantamiselle, jolloin se vaikuttaa suoraan ihmisen mielenterveyteen. Metsässä mieli rentoutuu, virkistyy ja rauhoittuu. Näin ollen metsä vähentää stressiä. (Tyrväinen, Korpela & Ojala, 2014, 49; Polvinen ym., 2012, 13–15.)

Luontoympäristön lapsiin kohdistuvat terveysvaikutukset ovat kiistattomat. Kokemuksenympäristönä luonto tarjoaa lapsille monipuolisen ja terveellisen tilan kasvaa ja kehittyä. Kirsi

Salosen (2010) kirjassa *Mielen luonto – Eko- ja ympäristöpsykologinen näkökulma* kerrotaan näistä vaikutuksista kattavasti. Metsässä liikkuminen kehittää esimerkiksi lapsen kehonhallintaa ja motorisia perustaitoja, sekä edistää lasten tiedollista ja sosioemotionaalista kehitystä. Kirjassa todetaan myös, että luonnon äänet ja luonnonmaisemat lievittävät ylivilkkauden oireita. Luontoympäristö on lapselle, kuten aikuisellekin, tila, jossa rauhoittua ja rentoutua, vahvistaa itsetuntoa ja minäkuvaa sekä helpottaa stressioireita (Pallasmaa, 2006, 247–248).

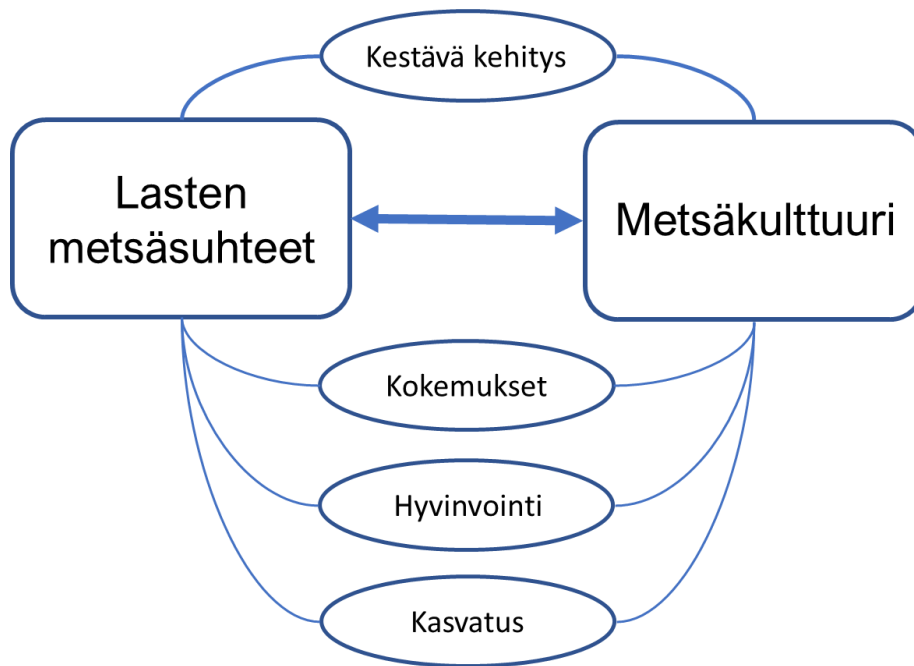
Nykypäivän lapset viihtyvät hyvin metsissä ja muissa luontoympäristöissä, vaikkakin nettipelaaminen ja muu teknologiapainotteinen tekeminen houkuttelevat viettämään aikaa sisätiloissa. Aikuisten tarjoamat mahdollisuudet ulkoilulle ja metsään menemiselle ovat näin ollen ratkaisevassa asemassa. (Pihkala, 2017, 35.) Aikuisten tulisiikin paremmin tiedostaa oma asemansa metsäsuhteen positiivisen kehittämisen mahdollistajina.

Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi lisääntyvät luonnossa toimimalla, mutta luontokokemukset voivat myös aiheuttaa psyykkistä pahoinvointia tai järkyttää mieltä (Polvinen ym., 2012, 13). Nykypäivänä puhutaan yleisesti ympäristöahdistuksesta, ympäristöalakulosta (engl. *green blues*), joka pitää sisällään kaikki ihmisten ympäristöongelmiin liittyvät monimuotoiset henkiset oireet. Ympäristö, luonto ja metsä ovat laajoja teemoja ymmärtää ja hallita, jolloin jokainen ihminen kokee ne omalla erityisellä tavallaan. (Pihkala, 2017, 20–22.) Näin ollen myös ahdistuneisuuden tunteet koetaan monimuotoisesti yhteiskunnassamme. Toisaalta luontoon tai metsään kohdistuva, negatiivisia tunteita ilmentävä muutos, saattaa laukaista halun suojella ja puolustaa omaa ympäristöään (Cantell, Aarnio-Linnanvuori & Tani, 2020, 72). Ihmisen historia osana metsää on huomattavasti pidempi kuin ihmisen historia osana urbaania kaupunkia, joten ympäristöahdistus ei ole yllättäen, ilman syytä, kehittynyt ilmiö (Mayer ym., 2009, 635).

2.3 Metsäsuhteiden monimuotoinen verkosto

Tutkimuksen kohteena on lasten metsäsuhteisiin vaikuttavat tekijät, joita pohdin sekä yksilön, että yhteiskunnan näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena on löytää lasten metsäsuhteiden kehitykseen positiivisesti vaikuttavia ja siten lasten metsäsuhteiden kannalta merkittäviä tekijöitä. Lasten metsäsuhteisiin liittyvä tulkinta on näin ollen monitahoinen ilmiö, jolloin sen analysoinnissa ei ole mahdollista turvautua vain yhteen teoriaan tai näkökulmaan.

Tämä tutkimus pohjautuu jäsentämään kuvioon lasten metsäsuhteisiin vaikuttavista tekijöistä (kuvio 1), joka perustuu aiempaan aiheesta tuotettuun teoriaan. Alla oleva kuvio osoittaa, mitkä piirteet mielestäni vaikuttavat lasten metsäsuhteiden muodostumiseen. Lisäksi kuvion avulla on mahdollista havainnollistaa erilaisten tekijöiden vuorovaikutussuhteiden sijoittumista metsäsuhteiden kentällä.

Kuvio 1. Lasten metsäsuhteisiin vaikuttavat tekijät.

Uskon, että lasten metsäsuhteet muotoutuvat yksilöllisten ja yhteiskunnallisten suhteiden vuorovaikutuksessa. Lisäksi nämä vaikutussuhteet muodostavat toisiaan täydentävän kokonaisuuden, jossa molempien tahojen merkityshorisontit muokkaavat toista. Toisin sanoen, lapsen metsäsuhde saa vaikutuksia yhteiskunnallisista aineksista metsäkulttuurin jäsenenä ja metsäkulttuuri saa vastaavasti uusia aineksia lapsen yksilöllisen ajattelun ja osallistumisen kautta. Lisäksi metsäkokemukset, metsän hyvinvointivaikutukset, kestävä kehitys sekä kasvatus ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa suhteessa yhteiskuntaan ja lapseen, jolloin merkityssuhde on limittäinen.

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on kuvata, analysoida ja tulkita lasten metsäsuhteen rakentumiseen ja vahvistumiseen liittyviä piirteitä. Tarkastelen lasten metsäsuhdetta lasten omien kokemusten sekä yhteiskunnallisen metsäkasvatuksen näkökulmista.

Tutkimuskysymykset:

1. Minkälaiset metsäkokemukset vahvistavat positiivista metsäsuhdetta?
2. Millä tavoin metsäkulttuuri vaikuttaa lasten metsäsuhteeseen?

Tutkimuskysymyksiin etsin vastauksia monipuolisten havainto-, haastattelu- valokuva- ja teoria-aineistojen avulla. Tutkimuksen hypoteesina on, että merkitykselliset metsäkokemukset vahvistavat lasten metsäsuhdetta. Lisäksi yhteiskunnalliset metsään kohdistuvat uskomukset ja arvot vaikuttavat lasten metsään kohdistuvaan ajatteluun ja metsän käyttötarkoituksiin. Perheen merkitys lasten metsään menemisessä on erityisen tärkeä.

.

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esittelen empiirisen tutkimuksen toteuttamisen prosessia. Aluksi pohdin lyhyesti syitä siihen, miksi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on valikoitunut tämän tutkimuksen menetelmäksi. Lisäksi kerron tähän tutkimukseen vaikuttaneista tieteenfilosofisista näkökulmista. Toiseksi avaan tutkimusaineistoon vaikuttavia tekijöitä: tutkimuksen kohteena olevat lapset sekä aineistonkeruun menetelmät. Lopuksi kerron tutkimusaineiston analyysistä ja sen vaiheista.

4.1 Laadullinen tutkimus

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jossa tutkimuksellinen näkökulma kohdistuu tietyn ilmiön kuvaamiseen ja siihen liittyvän toiminnan ymmärtämiseen, sekä tieteelliseen teoriaan perustuvaan tulkintaan tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 73). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskentältä saatu aineisto vähitellen käsitteellistää ja jäsentää tutkimuksen kohteena olevan ilmiön teoreettista tarkastelua. Toisaalta tutkijan teoreettinen näkökulma ja kasvava ymmärrys tutkitavasta aiheesta muokkaavat tutkimuksen kulkua koko prosessin ajan. (Kiviniemi, 2018, 64.) Näin ollen laadullinen tutkimus ei yksinomaan ole aineistolähtöistä, vaan taustalla vaikuttavat aina tutkijan kiinnostuksen sekä valinnan kohteena olevat teoriat.

Tutkimukseni kietoutuu ennen kaikkea tutkittavina olevien lasten omien kokemusten ja niistä ilmenneiden merkityksien tarkasteluun ja analysointiin. Tällainen laadullinen tutkimusstrategia on fenomenologishermeneuttinen, mikä soveltuu hyvin juuri lasten kokemusten tutkimiseen. Lapset kokevat itsenäisesti omaa elämysmaailmaansa, jäsentelevät sitä ja muodostavat merkitysten verkostojaan kuten aikuisetkin. (Aarnos, 2018, 154–155.) Fenomenologisessa ja hermeneuttisessa tutkimuksessa keskeistä on tarkastella kokemuksen, merkityksen ja yhteisöllisyyden näkökulmia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 30). Tutkimuksessani tarkastelen lasten kokemuksiin liittyviä aistihavaintoja sekä merkityksiä, ja pyrin muodostamaan ymmärrystä lasten metsäsuhteisiin liittyvien piirteiden merkityksistä. Tutkimuksen pääpaino on näin ollen lasten kokemusmaailmojen tarkastelussa. Tutkimuksen taustalla on lisäksi humanistinen näkökulma, jonka mukaan kaikilla ihmisillä on omat käsityksensä, ajatuksensa, kokemuksensa ja tunteensa. Tällaisen henkilökohtaisen kokemuksellisuuden kautta ihminen rakentaa omaa todellisuuttaan, omaa maailmankuvaansa.

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimuslupa pro gradu -tutkielmalleni on haettu syksyllä 2020. Toteutin tutkimukseni suomalaisessa alakoulussa 6. luokan oppilaiden kanssa, joista valikoitui mukaan tutkimukseen yhteensä 6 osallistujaa. Lasten huoltajilta on pyydetty tutkimusluvat, koska tutkimuksessa mukana olevat lapset ovat alaikäisiä. Lupapyynnöt lähetettiin huoltajille Wilman kautta tai luokanopettajan henkilökohtaisessa tapaamisessa kirjallisesti. Mukana olleiden lasten, luokanopettajan tai alakoulun yhteystietoja ei ole mainittu tutkimustyön missään vaiheessa. Lisäksi kaikki tutkimuksessa kerätty tutkimusaineistot on pidetty salasanan takana tietokoneella.

4.3 Aineistonkeruun menetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa yleisimmät aineistonkeruun menetelmät ovat havainnointi, haastattelu, kysely sekä erilaiset dokumentit (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 62). Tässä tutkimuksessa aineisto on kerätty havainnoimalla, haastattelemalla sekä analysoimalla valokuvia (dokumentit).

Tutkimuksellinen prosessi alkoi tutkimukseen osallistuneen alakoulun kuudennen luokan kanssa internetissä tehtävän metsäsuhdetestin parissa (Suomen Metsäyhdistys, 2018). Metsäsuhdetesti perustuu *Suomalaisten metsäsuhteiden tila 2018* -selvitykseen, jonka on rahoittanut Maa- ja metsätalousministeriö sekä toteuttanut Suomen Metsäyhdistys ja Lusto – Suomen Metsä museo. Selvityksessä tutkittiin suomalaisten metsään liittyviä tunnetiloja sekä niihin liittyviä tarpeita. Selvityksen perusteella erotettiin kuusi erilaista tunnetyyppejä.

Metsäsuhdetyyppien avulla on mahdollista saada käsitys siitä, mitä metsä merkitsee ja tarjoaa yksilölle. Testi on suuntaa antava, ei niinkään totuudenmukainen tai tieteellinen testimenetelmä. Näin ollen metsäsuhdetesti toimii kuudesluokkalaisille enemmänkin johdantona käsillä olevaan aiheeseen, jonka avulla omaa suhtautumista metsään oli helpompaa tarkastella. Tutkimuksen etenemisen kannalta on hyvä, jos lapset saavat vapaasti tarkkailla ja tutustua tutkijaan ennen varsinaista tutkimusta, ja ainakin ennen haastattelutilannetta (Aarnos, 2018, 147). Lisäksi haastattelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt saavat tutustua myös tutkittavaan aiheeseen etukäteen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 63). Tutkittavien valintaan metsäsuhdetestin

tulos ei vaikuttanut, sillä lapset valikoituivat mukaan tutkimukseen arpomalla ja huomioimalla huoltajilta saadut tutkimusluvut.

Tutkimukseen mukaan valikoituneet lapset osallistuivat metsäretkelle, jonka toteutin koulun lähimetsässä. Lasten tehtävänä oli valokuvata metsää tableteilla, ja tarkoituksena oli myöhemmin valita paras tai parhaimmat otokset yksilöhaastatteluissa. Lisäksi keskustelimme retken aikana lähimetsästä ja metsistä ylipäätään. Pyrin pitämään valokuvaamisen metsäretken pääaiheena, jolloin pääsin samalla havainnoimaan lasten olemista metsässä.

Metsäretken jälkeen oli vuorossa yksilöhaastattelut, jotka kestivät keskimäärin 15 minuuttia. Haastattelun aikana tutkittava valitsi metsäretkellä ottamistaan valokuvista omasta mielestään parhaimman tai parhaimmat ja perusteli valintansa. Lisäksi keskustelimme muun muassa siitä, miksi lapsi menee metsään ja kenen kanssa. Yleisluontoinen keskustelu sisälsi samoja aiheita kuin ryhmähaastattelussa, sillä pyrkimyksenä oli pohtia metsään liittyviä kokemuksia ja tuntemuksia mahdollisimman monipuolisesti. Haastattelujen joustavuus kysymyksien asettelussa sekä vapaamuotoisen ilmapiirin luominen olivat hedelmällisiä etuja niin tutkijan kuin tutkimuksenkin kannalta (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 63). Käytin muun muassa seuraavia kysymyksiä yksilökohtaisten keskustelujen apuna:

- Miksi valitsit juuri tämän kuvan?
- Mikä sinulle on metsässä tärkeintä/hauskinta?
- Kenen kanssa menet metsään? Miksi? Mitä teette siellä?
- Kerro joku kiva juttu metsästä, mikä on jäänyt sinulle mieleen.

Ryhmähaastattelut toteutin kolmen tutkittavan kanssa kerrallaan, jolloin samanlainen haastattelukokonaisuus toteutui tutkimuksessa mukana olleen alakoulun tiloissa kahtena erillisenä päivänä. Ryhmähaastatteluihin valitsin tutkittavat lapset yhdessä lasten luokanopettajan kanssa, sillä halusin luoda haastattelutilanteeseen kaikille osallistujille mahdollisimman luontevan ja turvallisen ilmapiirin ilmaista omia mielipiteitä. Ryhmien muodostaminen tapahtui pääasiassa luonteenpiirteiden perusteella, jolloin toisessa ryhmässä olivat luonteeltaan enemmän vilkkaat lapset ja toisessa ryhmässä luonteeltaan rauhallisemmat lapset. Pyrin molemmissa haastattelutilanteissa aloittamaan keskustelun lapselle tutuista asioista, kuten perheestä, kavereista ja harrastuksista (Aarnos, 2018, 150). Lisäksi painotin lapsille omien kokemusten ja mielipiteiden ainutlaatuisuutta

ja kerroin olevani erityisen kiinnostunut jokaisen osallistujan omista ajatuksista. Tavoitteenani oli näin ollen luoda ilmapiiri, jossa jokaisella lapsella olisi riittävästi aikaa ajatella, kuunnella ja ilmaista itseään omaehtoisesti.

Ryhmähaastattelussa keskustelua tukevat kysymykset jaottelin kolmeen teemaryhmään, jotka käsittelivät lasten kokemuksia ja ajatuksia metsän kauneudesta, metsään liitettävistä tunteista sekä metsään kohdistuvista tulevaisuuden odotuksista. Käytin teemakokonaisuuksien tukena mm. seuraavia kysymyksiä ja pohdintatehtäviä:

- Kuvaile mielestäsi kaunista metsää. Miltä sinusta tuntuu, kun kävelet siellä?
- Minkälainen on onnellinen/tyytyväinen/vihainen metsä? Valitse valokuvista mielikuvaasi lähinnä oleva metsäkuva. Kerro tunteistasi ja olostasi näissä metsissä.
- Minkälainen on suomalainen metsä mielestäsi? Miten kuvailisit sitä turistille?
- Muuttuuko metsä tulevaisuudessa? Miksi?
- Kuvaile tulevaisuutesi unelmametsää.

Ryhmähaastatteluissa keskustelun tukena osallistujilla oli käytössään 20 numeroitua valokuvaa erilaisista suomalaisista metsistä. Kuvat olin valinnut niin, että jokainen vuodenaika ja mahdollisimman moni suomalainen metsätyyppi olisi edustettuna. Pyrkimyksenäni oli metsäkuvien avulla saattaa lasten keskusteluun mahdollisimman monipuolisesti erilaisia näkökulmia ja aineksia. Kuvat toimivat tässä tutkimuksessa projektiivisena menetelmänä, jolloin ne ikään kuin peilin tavoin heijastivat lasten aiempia metsäkokemuksia (Aarnos, 2018, 151; Karlsson & Karlsson, 1996, 235). Lapset valitsivat ja nimesivät kuvien joukosta näin ollen omaa ajatteluaan, käsityksiään ja mielikuviaan parhaiten vastaavan metsäkuvan (Borgersen & Ellingsen, 1994, 19; Kuusamo 1990, 144). Toisaalta yksittäinen, valittu valokuva, ei yksin vaikuttanut lapsen mielikuviin metsäkokemuksista, vaan tulkintaan ovat vaikuttaneet myös muut ryhmähaastattelutilanteessa mukana olleet metsäkuvat (Salminen & Koskinen, 2005, 162, 228–244). Valokuvat toimivat tässä tutkimuksessa enemmänkin keskustelun herättäjinä, ja siksi niiden tulkinta jää tutkimustuloksien analyysissä hyvin pieneen rooliin. Molemmat ryhmähaastattelut kestivät noin 50 minuuttia.

Tutkimuksessa mukana olleiden lasten kanssa kerätyn tutkimusaineiston lisäksi pidin säännöllisesti kirjaa omista havainnoistani tutkijana, joita analysoin muun tutkimusaineiston rinnalla koko tutkimusprosessin ajan. Havainnointi toimi tässä tutkimuksessa pääasiassa tutkittavan ilmiön tiedon syventäjänä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 70).

4.4 Aineiston analyysi

Perehdyin aiemmissa opinnoissani, kandidaatin tutkielmaa tehdessäni, metsäsuhteen sekä metsäkulttuurin käsitteisiin. Olen hyödyntänyt tätä teoriapohjaa myös pro gradu -tutkielmassani. Erityisesti tästä syystä ovat teoreettinen viitekehys sekä tutkimusaineisto olleet läheisessä vuoropuhelussa keskenään tutkimusprosessin alusta alkaen, mikä on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen, 2010, 8). Teoreettiset ”silmälasit” ovat ohjanneet abduktiivista ajatteluani jo tutkimuksen suunnittelu- vaiheessa, jolloin myös tutkimuskysymykset ovat muotoutuneet vahvasti teoriasta nousseiden johtoajatusten johdatteluina (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 80) sekä lasten metsäsuhteisiin vaikuttavia tekijöitä kuvaavan kuvion 1 perusteella.

Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt haastatteluaineiston analyysissä sisällönanalyysiä. Metodin avulla on tarkoitus kuvata tutkittavaa ilmiötä sanallisesti ja tulkinnan kannalta selkeästi. Tavoitteena on aineiston järjestäminen tiiviimmäksi sekä selkeämmäksi kokonaisuudeksi niin, että tutkimusaineiston informatiivinen arvo lisääntyy, sekä niin, ettei alkuperäinen sisällön informaatio ei katoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 90.) Tutkijana olen pyrkinyt tulkinnassani kunnioittamaan aineiston alkuperäisiä merkityksiä niin, että haastateltavina olleiden lasten vastaukset ja kommentoinnit ilmenisivät tutkimustuloksissa mahdollisimman totuudenmukaisina. Lisäksi sisällönanalyysi soveltuu hyvin suullisten, visuaalisten sekä kirjoitettujen aineistojen analyysin tavaksi (Salo, 2015, 169).

Sisällönanalyysia olen toteuttanut teoriaohjaavalla tavalla. Teoriaohjaavassa analyysissä on tarkoituksena testata aiempaa tietoa uuden tutkimusaineiston valossa, jolloin tutkimusaineistoon kohdistuva sisällönanalyysi perustuu johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 81). Tutkimukseni perustuu useaan teoreettiseen näkökulmaan, joista olen muodostanut oman teoreettisen jäsennykseni (kuvio 1), johon tutkimukseni analyysi käsitekartan tavoin pohjautuu. Tutkimuksen kohteena on lasten metsäsuhteisiin vaikuttavat tekijät, joita pohdin sekä yksilön, että yhteiskunnan näkökulmista. Tutkimuksen tavoitteena on löytää lasten metsäsuhteiden kehitykseen positiivisesti vaikuttavia ja siten lasten metsäsuhteiden kannalta merkittäviä tekijöitä. Lasten metsäsuhteisiin liittyvä tulkinta on näin ollen monitahoinen ilmiö, jolloin sen analysoinnissa ei ole mahdollista turvautua vain yhteen teoriaan tai näkökulmaan.

Aluksi, ennen varsinaisen analyysin aloittamista, litteroin haastatteluaineistot. Olin tallentanut kaikki haastattelut omiksi tiedostoikseen puhelimeeni, jotka poistin litteroinnin jälkeen. Tämän jälkeen tutustuin tutkimusaineistooni tarkemmin lukemalla sen useaan

kertaan läpi ja kommentoimalla sivujen reunamarginaaleihin. Heti ensimmäiseltä lukukerralta alkaen muotoilin useita käsitekarttoja sekä listauksia aineistosta nousseiden sanojen sekä käsitteiden ympärille. Havaitsin, että tutkijana pyrin välittömästi löytämään erilaisia merkityksiä aineistosta. Melko nopeasti tutkimusaineistosta nousikin esiin erilaisia teemoja, jotka mukailivat jokseenkin hyvin teoreettista jäsentelyäni sekä ryhmähaastattelujen teemoittelua. Sisällönanalyysia on tosin kritisoitu keskeneräisyydestä, viitaten sen voimakkaaseen luokittelun ja teemoittelun perinteeseen, jolloin haasteeksi saattaa muodostua mielekkäiden johtopäätösten tekeminen teemoitetun aineiston esittelyn sijasta (Salo, 2015, 182; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 87).

Aineistosta havaitsemani teemat ryhmittelin käyttämällä tekstin seassa eri värejä. Myös tässä analyysin ryhmittelyvaiheessa tein aktiivisesti käsitekarttoja sekä huomioita sivumarginaaleihin. Vähitellen teemojen alaluokat ja kokoavat käsitteetkin alkoivat hahmottua aineistosta. Lopulta havaitsin, että alkuperäiset tutkimuskysymykset eivät täysin vastanneet aineistosta esille nouseviin johtopäätöksiin tai teemoihin, jolloin muotoilin tutkimuskysymykset uudelleen. Näin ollen asettamani teoreettinen viitekehys ikään kuin laajensi tietoa uudessa kontekstissa eli tutkimusaineistoni sisällä (Salo, 2015, 173–174; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 81). Aineisto sekä tutkija ohjaavat yhteistyössä tulkintaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 104). Tämä vaihe oli aloittelevalle tutkijalle mielenkiintoinen, sillä asioiden merkitysten kasvaessa ja aineiston liittyessä ”kuin itsestään” teoreettiseen perustaan (Salo, 2015, 180), tutkimus visualisoitui mielessäni aitona, tieteellisenä tutkimuksena.

Teemoittelun jälkeen aloitin tutkimuksen analysoinnin kannalta tärkeiden aineistositaattien sijoittamisen eri teemojen alle. Tämä analysoinnin vaihe vahvisti teemoja edelleen. Jätin sitaateista pois kaiken epäoleellisen, jolloin ilmaukset vastaisivat tutkimuksellista tarkoitusta mahdollisimman ytimekkäästi. Aineistokatkelmien avulla pyrin havainnoimaan ja tukemaan tulkinnan tuloksena syntyneitä johtopäätöksiä. (Salo, 2015, 183–184.) Tämän jälkeen aloitin tutkimustulosten kirjoittamisen.

5 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä luvussa esittelen tutkimustulokset. Ensimmäiseksi tarkastelen lasten metsäsuhteita lasten itsensä ottamien valokuvien sekä haastatteluaineistojen analysoinnin perusteella. Tämän jälkeen erittelen tutkimusaineistosta esille tulleita teemoja. Tarkastelen teemojen kautta lasten metsäsuhteisiin liittyviä yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia aineksia, sekä niiden merkityksiä lapsen metsäsuhteen ja ”metsäidentiteetin” kehittymiselle. Esittelen tutkimustulosten tukena merkityksellisimpiä tutkimuksen ryhmähaastatteluissa mukana olleita metsävalokuvia. Lisäksi käytän tulkintani tukena haastatteluista valittuja tekstikatkelmia. Tutkimuksessa mukana olleiden lasten sukupuolella ei tämän tutkimuksen kannalta ollut merkitystä, joten ei ollut tarkoituksenmukaista eritellä tutkittavia salanimillä. Tutkimuksessa mukana olleet lapset kulkevat tutkimustuloksissa näin ollen anonyymisti ”lapsina”, ”osallistujina” tai ”tutkittavina”. Viimeisessä tutkimustulosten osiossa summaan tutkimustulokset yhteen ja vastaan samalla asettamiini tutkimuskysymyksiin.

5.1 Lasten metsäsuhteet

Lasten metsäretkellä ottamia valokuvia tarkastelemalla sekä vertaamalla niitä lasten tutkimusaineistosta esille tuleviin metsäasenteisiin sekä metsän käyttötottumuksiin, on mahdollista päätellä, minkä tyyppinen metsäsuhde lapsella on.

Kuvissa 1 ja 2 on esitelty kuvasarjat, jotka ovat kuvanneet vahvasti toiminnallisen metsäsuhteen omaavat lapset. Heidän kuvissaan oma lähimetsä on mieluinen paikka, jossa erilainen tekeminen ja seikkaileminen ovat suurimmassa roolissa. Molemmat lapset ovat luonteeltaan liikunnallisia ja suhtautuvat näin ollen kaikenlaiseen liikkumiseen positiivisesti.

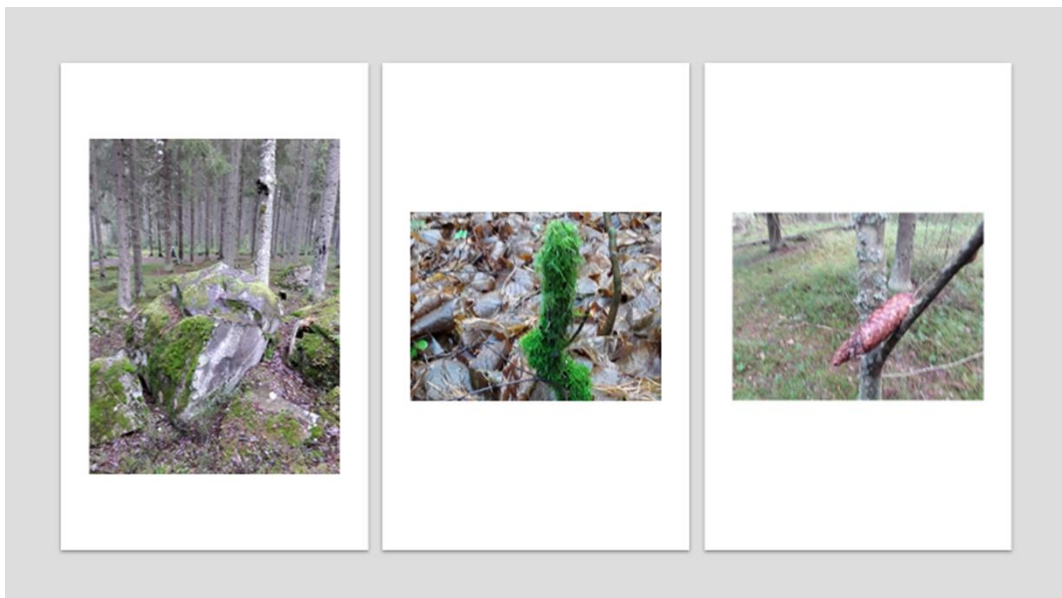
Kuvat 1 ja 2 ottaneet lapset kertoivat, että pääasiallisesti metsään menemisen syinä heillä ovat kavereiden kanssa leikkiminen, harrastaminen sekä perheen kanssa retkeileminen. He ovat valokuvanneet metsästä potentiaalisia leikkimisen ja puuhailemisen paikkoja, joista molemmat lisäksi mainitsevat hauskat ja mieleen jääneet muodot. Lasten luonnonsuojeluhalu on voimakas ja heillä on vahva metsästä huolehtimisen halu. Näin ollen molempien metsäsuhde on vahvalla pohjalla.

Toinen lapsista kommentoi yhtä ottamistaan kuvista näin:

”...se on hieno se puu ja sitte siin on niinku, sen muistaa hyvin, siin voi vaikka, niinku, me ollaan leikitty siellä...”

Kuva 1. Mielenkiintoisia leikkipaikkoja lähimetsässä. Valokuvasarja metsäretkeltä 11/2020.

Kuva 2. Hauskoja ja ihmeellisiä kohteita. Valokuvasarja metsäretkeltä 11/2020.

Kuvissa 3 ja 4 on esiteltynä kuvasarjat tutkimukseen osallistuvilta lapsilta, joiden metsäsuhde on vahva ja luontoa kunnioittava. Lasten mielenkiinto kohdistui valokuvissa erilaisiin omaan lähimetsään liittyviin tarinoihin sekä historiaan, ja kumpikin lapsi oli innostu-

nut kuulemaan niistä lisää. Oman historian ymmärtäminen vahvistaa omaa metsäsuhdetta ja luonnonsuojeluhalua (Suopajarvi, 2003, 18–20). Tutkittaville on luonteenomaista empaattisuus ja uteliaisuus muita ihmisiä sekä luontoa kohtaan. Molemmilla on siten selkeästi esille tuleva halu suojella luontoa, mutta myös yhteiskunnallinen hyötyminen pulpahtelee lasten puheissa. Metsään rakentaminen ja metsän vaaliminen kulkevat käsi kädessä.

Kuva 3. Lähimetsän historiaan liittyviä mielenkiintoisia elementtejä metsäretkeltä 11/2020.

Kuva 4. Valokuvaamisen inspiraationa metsään liittyvät tarinat. Metsäretki 11/2020.

Metsä on kuvat 3 ja 4 ottaneille lapsille ennen kaikkea ystävien kanssa koettava paikka, jossa hengailaan ja vietetään aikaa. Lisäksi molemmat lapset kertovat innokkaasti kokemuksistaan ja haaveistaan perheen kanssa tehdyistä tai tulevaisuudessa tehtävistä retkistä.

Kuvat 5 ja 6 ovat lapsilta, joiden metsäsuhde on ennen kaikkea visuaalinen ja arvostus metsää kohtaan on voimakas. Molempien lasten vahva metsäsuhde liittyy metsän monimuotoisuuden ymmärtämiseen sekä haluun löytää vastapainoa rauhattoman kaupunkiympäristön äänille ja vilinälle. Molemmat kaipaavat säännöllisesti metsän kauneutta ja rauhaa. Metsä on voimakkaasti osana lasten elämää.

Kuva 5. Ketunleipiin liittyy muisto varhaislapsuudesta. Metsäretki 11/2020.

Kuva 6. Kaunis saniainen valokuvauksen kohteena metsäretkellä 11/2020.

Metsään lapset menevät yksin tai kavereiden kanssa, mutta jossain määrin metsäkokemuksia oli perheenkin parista. Tärkeitä elementtejä molemmille tutkittaville olivat metsän runsaat värit ja polut, sekä vuodenaikoihin liittyvät erilaiset metsän käyttökokemukset. Toinen lapsista valitsi suosikkikuvakseen ketunleivistä ottamansa kuvan (kuva 5), joka liittyi aiempaan kokemukseen ketunleipien maistelusta. Kuvassa 6 on kuvattuna saniainen, joka kuvan ottajan mielestä oli visuaalisesti kaunis kasvi ja lisäksi hänen valokuvistaan onnistunein.

Edellä kuvatut metsäsuhteet kahden lapsen ryhmissä on mielenkiintoinen metsäsuhteen tutkimuksen kannalta, sillä pareittain esitellyt lapset ovat tulkintani mukaan myös keskenään ”parhaimmat kaverit”. Jo metsäretkellä havaitsin, että lapset kulkivat pareittain. Tulkintani sekä havaintojeni valossa on mahdollista todeta, että lapsen luonteella on merkityksellinen rooli siinä, minkälaiseksi lapsen metsäsuhde on muodostunut. Luonteeltaan samantyyppiset lapset kokevat asioita verrattain samalla tavalla ja eläytyvät metsässä samankaltaisten asioiden parissa. Kuvissa 3 ja 4 on esimerkiksi valokuvattu samaa linnunpönttöä sekä sammaloitunutta vanhaa kaivoa. Tosin lapset ovat voineet ottaa mallia toisistaan valokuvattavien kohteiden valinnassa.

5.2 Merkitykselliset ihmiset

Tutkimukseen osallistuneet lapset kertoivat menevänsä omaehtoisesti metsään pääasiassa kavereiden ja perheen kanssa. Kavereiden kanssa metsässä leikitään, hengaillaan ja tehdään retkiä, kun taas perheen kanssa metsään menemiseen liittyy useimmiten retkeily sekä lomailu. Mustikoita on käynyt poimimassa äidin kanssa yksi vastaajista. Kaksi lapsista kertoi menevänsä metsään mielellään myös yksin, jolloin syynä oli joko kuntoilu tai tarkoituksellinen yksin oleminen. Seuraavissa esimerkeissä on lasten tyypillisimpiä kommentteja, kun pohdittiin vastausta kysymykseen ”kenen kanssa menet metsään ja mitä siellä teet”:

”No sillan me (*perhe*) yleensä mennään jonnekin metsäretkelle ja sit me otetaan varmaan eväitä mukaan ja mennään vaan istumaan jonnekin kivelle ja syödään eväitä.”

”No, leikitään jotain hippaa tai jotain tai tällasta, kavereitten kaa jotain leikkiä.”

”Mä meen yleensä yksin lenkille, mut sit joskus on jotain kavereita, ja me ollaan tehty piknikkejä sinne.”

Lasten metsään menemiseen liittyvät vahvasti tärkeät ihmiset, joiden kanssa metsässä on mukavaa ja turvallista olla. Erityisesti merkityksellisten aikuisten tarjoamilla mahdollisuuksilla sekä metsän käyttötottumuksilla on merkittävä rooli lapsen metsäsuhteen muodostumisessa (Pihkala, 2017, 35). Tällaisia merkityksellisiä aikuisia ovat oman perheen lisäksi mm. kummit, ystäväperheiden aikuiset, harrastustoiminnassa vaikuttavat aikuiset sekä lapsen kasvattamisessa mukana toimivat aikuiset, kuten esim. opettajat. Tämän tutkimuksen perusteella, tärkeimmät aikuisten tuottamat positiiviset merkitykset metsäsuhteen kehittymisen kannalta, ovat syntyneet **oman perheen aikuisten sekä**

oman koulun opettajien mahdollistamina. Lisäksi merkityksellisiä metsäkokemuksia on koettu **sisarusten ja kavereiden** kanssa.

Metsäsuhteen terveelliselle ja kestäväälle kehitymiselle on merkityksellistä lapsuuden positiiviset metsäkokemukset, jotka vaikuttavat selvästi lasten tapaan suhtautua metsään ja siellä toimimiseen (Karhunkorva, Matila & Paaskoski, 2017, 47–48). Lisäksi on todettu, että oman identiteetin kehittymisen kannalta on tärkeää, että lapsi pääsee säännöllisesti kosketuksiin luontoympäristön kanssa (Capaldi ym., 2014, 2; Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6; Matila ym., 2018, 14). Tämän tutkimuksen perusteella on mahdollista todeta, että kaikkien tutkimuksessa mukana olleiden **lasten vahvat metsäsuhteet ovat syntyneet ja kehittyneet merkityksellisten ihmisten tukemana**. Lapset ovat saaneet osakseen runsaasti miellyttäviä metsäkokemuksia ja kokevat metsän itselleen tärkeäksi ympäristöksi. Osallistujat suhtautuvat metsään menemiseen ja siellä toimimiseen innokkaasti ja positiivisesti. Metsässä toimimisen mahdollistamisen roolit tulevat osuvasti esille erään tutkimuksessa mukana olleen lapsen kommentissa:

”Mä meen joskus mun perheen kaa tai sitten kun me mennään koulun kans tai sillee luokan kaa ni sitten mä oon joskus kaverin kaa käyny kävelemässä siellä.”

5.3 Toiminnallisuus

Lasten kokemukset metsästä liittyivät useimmiten johonkin **tekemiseen**, kuten esimerkiksi poluilla kävelemiseen ja kavereiden kanssa leikkimiseen. Metsässä liikkuminen oli useimmalle osallistujista normaali ja omaan elämään läheisesti liittyvä asia.

Omaehtoinen toiminta metsäympäristössä oli lasten kuvaamana hauskaa ja kivaa, kuten esimerkiksi pyöräily, lenkkeily, kiipeileminen, valokuvaaminen ja uiminen. Mielenkiintoista oli, että uiminen mainittiin useasti metsään liittyväksi toiminnaksi, mutta toisaalta useimpien suomalaisten uimarantojen välittömässä läheisyydessä sijaitsee metsää. Tämän lisäksi uimisen mainitsemiseen saattoi houkutella yksi tutkimuksen apuna toimineista valokuvista (kuva 7), jossa värit ja maisema liittyvät vahvasti kesäiseen Suomeen ja luonnossa nauttimiseen auringonpaisteessa. Kuva 7 sai kaiken kaikkiaan eniten mainintoja keskusteltaessa metsään liittyvistä positiivisista asioista. Toisaalta valokuvassa näkyvä metsä jää järven varjoon, jolloin pohdittavaksi jää, ylittääkö valokuva ollenkaan metsäkuvan kriteereihin.

Kuva 7. Järvinen metsäkuva houkuttelee uimaan. Kuva: Pixabay.

Retkeily monipuolisesti, luonnon tarkkailu sekä metsän tutkiminen olivat lasten mielestä mielenkiintoista ja mukavaa tekemistä. Talvisella metsällä oli myös omat kannattajansa, jolloin metsässä tekeminen oli pääasiassa lumeen liittyvää, esimerkiksi laskettelu ja lumiukkojen rakentaminen. Luminen metsä (kuva 8) koettiin onnellisuuden, kauneuden ja unelmien metsäksi. Harrastustoimintaa ei suoranaisesti maininnut lapsista kukaan, vaikkakin on mahdollista tulkita muun muassa valokuvaamisen ja lasketteluun kuuluvan harrastamisen piiriin.

Kuva 8. Luminen metsä on onnellinen ja kaunis. Kuvaaja: Anu Tasajärvi.

Omaehtoisen metsään menemisen lisäksi lapset mainitsivat useasti toiminnan oman koululuokan kanssa alakoulun läheisessä metsässä. Jokaiselle lapselle tässäkin yhteydessä metsä näyttäytyi mielenkiintoisena ja miellyttävänä ympäristönä, jonne he mene-

vät mielellään. Koulun tehtävänä on tarjota ympäristökasvattajana mielekkäitä luontokokemuksia sekä lisätä ymmärrystä ihmisen ja Maapallon yhteydestä, jolloin suhde luontoon vahvistuu (Braun & Dierkes, 2017, 938; Parikka-Nihti & Suomela 2014, 18). Lasten kokemusten ja kertomusten perusteella voi tulkita, että lasten suhde metsään ja ympäröivään luontoon on vahvistunut myös **koulusta saadun ympäristökasvatuksen avulla**. Koulun toteuttama kasvatustoiminta lähimetsän alueella on ollut lasten mielestä mielekästä ja siitä jäänyt kokemuksellinen muisto on positiivinen.

5.4 Metsä on positiivinen asia

Tutkimus osoitti, että lapset suhtautuvat metsään enimmäkseen positiivisesti, **metsä on mieluisa paikka viettää aikaa**. Lapset kuvailivat metsää ihaillen ja iloisesti, kaikilla lapsilla oli runsaasti positiivisia kokemuksia metsässä olemisesta. Esimerkiksi kaunista metsää kuvaillaessaan, lapset mainitsivat enimmäkseen visuaalisia asioita, kuten ”hieno maisema”, ”auringonvalo” ja ”kallioiset metsät”. Kuvan 9 metsäkuva mainittiin usein esimerkkinä kauniista ja aurinkoisesta metsästä. Kauneus koetaan selvästi maisemalliseksi, mutta myös raikkaus ja veden äänet olivat lasten mielestä metsään liittyviä kauniita asioita. Pääasiassa kaikissa metsään liittyvissä positiivisissa pohdinnoissa lasten kommentit myötäilivät samaa linjaa. Poikkeuksena tästä yleisluontoisesta linjasta oli unelmametsän tarkastelu, jolloin lapset liittivät metsään huomattavasti enemmän toiminnallisia asioita sekä rakkaimpiin ihmisiin liittyviä metsäkokemuksia, kuten lumella leikkiminen kavereiden kanssa, perheen kanssa mökkeily ja uintiretket. **Unelmametsään liitettiin näin ollen sosiaalinen ja toiminnallinen tekeminen rakkaiden eli merkityksellisten ihmisten kanssa**. Eräs lapsista kommentoi unelmiensa metsäkuva (kuva 10) omien merkityksellisten mökkimuistojensa kautta näin:

”Kun me mennään sinne meidän mökille ni siel tiellä yhes kohtaa, siinä meidän mökkitiellä on tommonen kohta.”

Kuva 9. Kaunis ja aurinkoinen metsä. Kuvaaja: Juha Haavisto.

Kuva 10. Kaunis koivukuja matkalla mökkilomalle. Kuvaaja: Sirpa Tani.

Tutkimuksessa mukana olleet lapset kertoivat metsästä myös negatiivisia asioita. He liittivät epämieluisat asiat pääasiassa vaikeakulkuisuuteen, kuten risuiseen, märkään ja mutaiseen maastoon, jolloin vaarana on vaatteiden likaantuminen ja kastuminen. Lapset valitsivat surullisimmaksi metsäksi kuvan (kuva 11), jossa metsä on likaisen ja ankean näköinen. Lisäksi negatiivisia tuntemuksia aiheutti loukkaantumisen pelko sekä eläimiin (karhut) törmääminen olivat lasten mielestä suorastaan pelottavia asioita. Kukaan lapsista ei kommentoista huolimatta kertonut suoranaisesti pelkäävänsä tai välttelevänsä metsää, esimerkiksi metsän läpi kulkevaa kulkureittiä.

Kuva 11. Surullinen metsä näyttää ankealta ja vaikeakulkuiselta. Kuvaaja: Tiina Niitty-nen.

5.5 Metsän rauha tuottaa hyvää oloa

Yksi mielenkiintoisimmista tuloksista tässä tutkimuksessa oli lasten usein esille tuoma metsän **rauhallisuuden** näkökulma. Monipuolisen metsässä liikkumisen lisäksi metsän tarjoama rauha oli merkittävin lasten hyvinvointia edistävä tekijä. Jokainen tutkittava nimisi jollakin tavalla metsään liittyvän rauhan, hiljaisuuden. Eräs lapsista kuvasi metsässä vallitsevaa ja hänelle tarpeellista rauhaa näin:

”Siel on just hyvä, ku siel on hiljasta, ni voi just vaikka rauhottuu siellä ja niinku.”

Visuaalisuus ja aistinvaraisuus rauhallisuudessa ja metsän seesteisyydessä oli vahvasti läsnä. Aistein koettavat elämykset ovat metsäsuhteen muodostumisen kannalta vahvimpia (Gill, 2014, 18; Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6–8.). Jokainen lapsi koki metsän tuottavan visuaalisia rentoutumisen elementtejä, aistikokemuksia, jolloin ihastelemalla, kuuntelemalla ja haistelemalla oli mahdollista ikään kuin kietoutua toisenlaiseen todellisuuteen. Vastapaino kaupunkimaiselle miljöölle ja ilmapiirille oli näin ollen lasten mielestä tärkeää, kuten tässä haastateltavan antamassa kommentissa:

”Siinä on niinku maisema ympärillä et ei oo sitä pelkkää niinku kerrostaloja tai jotain sellasta.”

Lasten kokema arvostus metsän tarjoamaa rauhaa kohtaan on erityisen merkityksellistä lasten hyvinvoinnin sekä kasvamisen kannalta. Nykypäivän lapselle on näin ollen tärkeää, että kiireiselle ja äänekkäälle elämälle on olemassa vastapaino, metsä. **Lapset kokivat tarvitsevansa omaa rauhaa yksin olemiseen** ja ympäristön, jossa on mahdollista keskittyä täysin muunlaiseen tekemiseen kuin metsän ulkopuolella omassa arjessa. Aivan kuin aikuinen, myös lapsi tarvitsee pakopaikan arjesta, paikan, jossa rauhoittua ja purkaa stressiä (mm. Polvinen ym., 2012, 13–15; Tyrväinen ym., 2014, 49). Tämän lisäksi muutamalle lapselle metsä tarjosi oivallisen tilan leikkiä ja puuhailla kavereiden kanssa poissa aikuisten valvovan silmän alta.

5.6 Tulevaisuuden pohdinta on yhteiskunnallista

Ryhmähaastatteluissa keskustelimme yhdessä lasten kanssa metsän tulevaisuudesta. Pohdimme muun muassa sitä, millainen metsä on tulevaisuudessa ja mitä lapset toivoisivat metsille tulevaisuudessa tapahtuvan. Tulevaisuuden pohdinta osoitti, että lasten metsäajattelu muuttuu omien tarpeiden ja käyttötottumuksien tarkastelusta yhteiskunnallisesti värittyneeseen ajatteluun. Tällä tarkoitan sitä, että lasten metsäpuheeseen tuli omaehtoisesti mukaan **taloudellinen näkökulma** sekä **hyvinvoinnin metsäkulttuurinen näkökulma**.

Aiemmin haastattelujen aikana lasten ajattelu metsästä perustui omiin kokemuksiin sekä omiin tarpeisiin ja tottumuksiin metsässä liikkumisesta. Tulevaisuuteen suuntaavassa keskustelussa esille nousi vahvemmin metsäkulttuurin sävyttämä **yhteiskunnallisen taloudellisen hyötymisen näkökulma**, kuten esimerkiksi rakentaminen, metsien kaataminen sekä metsänhoidon tärkeyden ymmärtäminen. Näin ollen osallistujat ymmärtävät metsän tarjoaman taloudellisen hyödyn tuoman yhteiskunnallisen hyvinvoinnin merkityksen. Lapset ovat valmiita uhraamaan metsiä yhteisen taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi, jos samalla huolehditaan metsien kestävästä hoitamisesta. Suurin osa suomalaisista ajattelee samalla tavoin, kuten selvityksessä *Suomalaisten metsäsuhteiden tila* todetaan. Tässä yhden lapsen kommentointia tulevaisuuden yhteiskunnallisen hyödyn näkökulmasta:

”No, ei se nyt ois kauheen kivaa (*kauppakeskuksen rakentaminen metsän tilalle*), mutta tota jos jokaisen metsän tilalle tulis ni sit se ei ois yhtään kivaa, mutta jos niinku yhden niin sit se ois niin kamalaa. Nii, mut ei kuitenkaan liikaa. No että,

sitä hoidettais, istutettais uusia puita, jos niitä kaadettais, ja sitte toi, öö, se on ainaki kiva, jos niitä hoidettais sillee.”

Toinen mielenkiintoinen havainto lasten tulevaisuuteen liittyvästä pohdinnasta oli metsäkuva (kuva 11), jonka merkitys lasten metsätaloudellisessa ajattelussa oli merkittävä. Kuva oli suosituin valinta molemmissa ryhmähaastatteluissa tulevaisuuden teemaan liittyen. Metsää kuvattiin tyytyväisenä metsänä ja tulevaisuuden unelmametsänä, jossa ihmisten ja eläinten olisi mukava oleskella. Metsä ikään kuin edustaa tulevaisuuden unelmametsää, jossa taloudellista vaurautta sekä kestävyyttä ilmentävät suorat ja voimakkaat puunrungot sekä vehreä ja hyvinvoiva kasvillisuus. Aiemmissa keskusteluissa ei kukaan lapsista valinnut ”talousmetsä” -kuvaa. Näiden havaintojen valossa on mahdollista tulkita, että metsän tulevaisuuteen liittyvä ajattelu on lapsilla vahvasti kytköksissä metsäkulttuuriin. **Yhteiskunnalliset vaikutteet, arvot ja käsitykset kiinnittyvät jo varhaisessa vaiheessa lapsen ajatteluun**, jolloin kasvatuksella, niin kotona kuin koulusakin, on merkittävä rooli. Se, miten aikuiset ilmentävät asenteitaan ja ymmärrystään, omaa kestävää maailmankuvaansa, vaikuttaa läheisesti lasten metsäsuhteen kehittymiseen (Siivonen, 2020, 10) ja siten metsäkulttuurin kehittymiseen. Myöhemmin tulevaisuudessa, lasten kasvaessa aikuisiksi ja jakaessaan jälleen omaa osaamistaan seuraavalle sukupolvelle, on metsäsuhteeseen liittyvällä ajattelulla suuri merkitys.

Kuva 11. Ryhmähaastatteluiden tukena ollut ns. ”talousmetsä”. Kuvaaja: Juha Haavisto.

Kolmas tulevaisuuspohdinnan esille tuoma havainto oli luonnonsuojeluhalu. Lapset ilmaisivat vahvasti huolensa metsien säilymisestä tulevaisuudessa, mutta uskoivat ja toivoivat, että varsinkin Suomessa metsät pystyttäisiin pitämään jokseenkin ennallaan. Metsäpalot, liiallinen metsien kaataminen ja metsien hoitamisen laiminlyönti olivat pääasialliset huolenaiheet. Lasten mielestä Suomessa tulisi ymmärtää metsien hoitamisen tärkeys ja se, että metsät ovat tärkeitä koko maapallolle. Haastattelussa ilmeni, että lapset ovat päässeet istuttamaan puita omassa kotikaupungissaan kouluprojektiin liittyen. Lapset kertoivat innostuneeseen sävyyn käyvänsä säännöllisesti katsomassa ”oman puunsa” kasvamista sekä tarkastamassa, että puu voi hyvin. Tällainen vahva ja tunteellinen kokemus on ollut lapsille merkittävä tekijä suojelullisen halun kehittymisessä. Jokainen tutkimuksessa mukana ollut lapsi oli valmis auttamaan metsien hoitamisessa ja osallistumaan esimerkiksi mielenosoitukseen metsien puolesta. Tässä muutamia lasten pohdintoja tulevaisuuden metsistä, joista käy ilmi tulevaisuusajattelun pääkohdat:

”On se (*tulevaisuus*) kyl aika huolestuttavaa, ku Suomes on kuitenkin niin paljon metsiä, että ois kiva, jos niitä ois myös tulevaisuudessa.”

”Mun mielestä ehkä tulevaisuudessa oltais älytty, että sitä metsää kyl pitää olla et saatais happee ja sitä vois olla saman verran tai jopa enemmän ku nytte, se et niitä ainaki istutettas ja pyrittäs ainaki parempaan suuntaan sit siinä. Et mä ainakin toivon et niin ois.”

”Ehkä täällä Suomessa päin, tai sillee, musta tuntuu, että täällä tulee olee kaikki hyvin, mut ainakin Australiassa siellä poltetaan aika paljon metsii, ni sit mä en usko et siel tulee enää olee niin paljon sellasii niinku hyvii metsiä.”

Niinku tosi tärkeen ja sillee, niinku metsien puolesta (*mielenosoitukseen meneminen*), mut haluaisin ottaa jonkun mukaan.

Tämän tutkimuksen valossa voi todeta, että tutkimukseen osallistuneet lapset ovat halukkaita osallistumaan metsien hoitamiseen ja suojelemiseen, jotta metsät voisivat hyvin tulevaisuudessakin. Heidän ilmaisustaan voi kuulla ympäristökasvatuksen tuottaman tuloksen positiivisena kiinnostuksena metsän taloudellisiin näkökulmiin, sekä siitä saataisiin hyvinvointivaikutuksiin, koskien niin suomalaista yhteiskuntaa, kuin koko maapalloakin.

5.7 Tulosten yhteenveto

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että **lasten metsäsuhteisiin vaikuttivat positiivisesti** (1. tutkimuskysymys) enimmäkseen lapsen elämässä läheisesti vaikuttavat aikuiset ja kaverit, joista perheen jäsenillä oli selvästi suurin merkitys. Myös koulun merkitys metsään menemisen mahdollistajana oli tärkeä. Metsä koettiin merkityksellisten ihmisten kanssa mieluisaksi ja turvalliseksi paikaksi, jonne lapsi omaehtoisesti haluaa mennä. Lisäksi vahvojen positiivisten metsäkokemusten merkitys lapsen luontoon liittyvässä ajattelussa oli merkittävä. Tutkimuksessa mukana olleiden lasten metsäkokemukset liittyivät pääasiassa johonkin toimintaan, kuten poluilla kävelemiseen ja leikkimiseen. Mahdollisuudet toiminnalliseen tekemiseen metsässä olivat siis selvästi lapsia motivoivia tekijöitä. Lisäksi perheen kanssa lomailu ja retkeily olivat lapsille mieluisia metsässä toteutettavia asioita, kuten kävi ilmi unelmametsän pohdinnassa, jolloin toiminnallisuuteen liitettiin kaikkein rakkaimmat ihmiset.

Koulun ympäristökasvatuksella oli tämän tutkimuksen perusteella suuri merkitys lasten metsäsuhteiden positiivisessa kehityksessä. Koulun lähimetsässä toteuttama kasvatus-toiminta oli lasten mielestä mielekästä ja siitä jäänyt kokemuksellinen muisto oli positiivinen. Lasten suhde luontoon ja metsään on näin ollen vahvistunut positiivisella tavalla.

Tutkimus osoittaa, että osallistujat suhtautuivat metsään positiivisesti sekä rationaalisesti, metsä on kaiken kaikkiaan mieluisa paikka viettää aikaa. Metsän epämiellyttävät ja negatiiviset piirteet liittyivät pääasiassa vaikeakulkuisuuteen tai loukkaantumisen mahdollisuuksiin tietyn tyyppisissä metsämaastoissa. Lapset eivät varsinaisesti osoittaneet metsäpuheessaan pelkoa tai välttelyä metsää kohtaan, vaan suhtautuivat metsän haasteisiin järkevällä ja arkisellakin tavalla.

Tutkimuksessa kävi selväksi, että lapset hakeutuivat omaehtoisesti metsään kaivatesaan omaa rauhaa ja vastapainoa kaupunkimaiselle ympäristölle ja tekemiselle. Lapset myös selvästi arvostivat tätä mahdollisuutta purkaa stressiä ja rauhoittua. Metsä näyttäytyy lapsille ikään kuin toisena maailmana, jossa tekeminen on alkukantaisen yksinkertaista ja jännittävää. Ihminen on vain ihminen metsässä. Metsän tarjoama rauha oli merkittävä lasten hyvinvointia edistävä tekijä monipuolisen liikkumisen ohella. Lisäksi aistilliset kokemukset ylipäättään tuottivat hyvää mieltä ja iloa kaikille tutkimukseen osallistuneille lapsille.

Lasten metsään liittyvä ajattelu oli enimmäkseen kokemusperäistä, sekä omakohtaista ja yksilöllisesti värittyä, omien tarpeiden ja käyttötottumusten tarkastelua. **Metsä-kulttuurinen eli yhteiskunnallinen vaikutus lasten metsäsuhteisiin** (2. tutkimus-
symys) tuli esille tulevaisuuteen liittyvissä keskusteluissa, jolloin lasten metsäpuheeseen astuivat mukaan taloudellisuuden sekä yhteiskunnallisen hyötymisen, hyvinvoinnin ja kestävyys-
teemat. Lisäksi vahva ja empaattinen halu suojella luontoa tuli esiin tule-
vaisuuden pohdintoissa. Lasten ymmärrys luonnon merkityksestä koko maapallolle oli
samoin vahva. Metsä koettiin tulevaisuudessa pääasiassa talousmetsänä, jolloin siitä
saatava hyöty liittyi hyödykkeiden valmistamiseen tai erilaisten kiinteistöjen rakentami-
seen. Lasten mielestä metsien taloudellinen käyttö on hyväksyttävää vain, jos metsien
hoitamisesta ja jatkuvuudesta huolehditaan riittävällä tasolla. Kestävyys-
pohdinta on
näin ollen merkittävässä roolissa lasten tulevaisuutta käsittelevissä keskusteluissa. Yh-
teiskunnalliset vaikutteet, arvot ja käsitykset ovat kiinnittyneet jo varhaisessa vaiheessa
lapsen ajatteluun.

Kasvatuksen rooli, niin kotona kuin koulussakin, yhteiskunnallisten vaikutteiden, arvojen
ja käsitysten välittäjinä on tärkeä, sillä niiden kiinnittyminen osaksi lasten metsäajattelua
vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. On selvää, että lasten kasvaessa aikuisiksi, on heidän
vuoronsa kertoa tiedoistaan ja taidoistaan seuraavalle sukupolvelle. Kestävää kehitystä
tukevan metsäsuhteen merkitys on näin ollen valtaisa.

6 Luotettavuus

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut selvittää kuudesluokkalaisten lasten metsäsuhteisiin liittyviä yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia piirteitä. Tutkimus toteutettiin loppuvuodesta 2020 suomalaisessa alakoulussa. Aineisto koostui pääasiassa lasten kanssa käydyistä keskusteluista, niin yksilöhaastatteluina, kuin ryhmähaastatteluina. Tutkielma on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jossa tutkimusote on ollut fenomenologishermeneuttinen. Luotettavuutta arvioitaessa ei laadullisessa tutkimuksessa ole yksiselitteisiä kriteerejä, mutta huomiota on kiinnitettävä ainakin tutkimuksen kohteeseen, tarkoitukseen, osallistujiin eli tiedonantajiin, aineiston analyysiin, raportointiin sekä tutkijan sitoumukseen tutkimustaan kohtaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 121–123). Luotettavuuden kannalta tutkijalle on tärkeää uskottavalla tavalla perustella ja tuoda esiin koko tutkimusprosessin aikana tekemiään valintoja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.

Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus ei ole löytää absoluuttista totuutta, vaan kuvata tutkittavana olevia ilmiöitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2007, 157). Tutkijan näkemykset ja tulkinat kehittyvät tutkimusprosessin edetessä (Kiviniemi, 2018, 70). Näin ollen tutkimuksen tekeminen sisältää aina tutkijan omaa dynaamista tulkintaa. Omassa roolissani tutkijana pyrin koko tutkimusprosessin ajan saavuttamaan mahdollisimman neutraalia ja objektiivista asemaa. Tutkimuskysymysten asettelussa pyrin tavoittamaan jotakin uutta, olin avoin tiedolle ja uskoin, että tutkimusprosessi ohjaisi tutkijaa. Minulle pro gradu -tutkielman tekeminen oli ennen kaikkea oppimisen prosessi.

Lapsikohtaisessa tutkimuksessa on pidettävä huolta tutkimuksen etiikasta sekä lapsiystävällisestä tutkimustavasta, niin, että aineistonhankinta on ikätasoisesti toteutettua (Aarnos, 2018, 147). Tutkielmaani osallistuneiden lasten huoltajilta on pyydetty tutkimuslupa sekä heille on kerrottu, mitä tutkimus käsittelee, mihin tarkoitukseen se tuotetaan sekä millaisia tutkimusmetodeja lasten kanssa käytetään. Tutkittaville lapsille on lisäksi kerrottu, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tässä tutkielmassa oli mukana kuusi kuudesluokkalaista lasta. Laadulliselle tutkimukselle otoskoko ei ole yhtä oleellinen kuin määrällisessä tutkimuksessa, kunhan tutkimuksen tavoite ja tarkoitus ovat sopivassa suhteessa tutkimuksen tiedonantajien määrään (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 73–74). Mielestäni osallistujien määrä oli aiheeseen liittyen sopivan kokoinen.

Vuorovaikutustilanteissa tutkimukseen osallistuvien lasten kanssa pyrin luomaan ilmapiirin, jossa jokainen uskaltaisi omaehtoisesti ilmaista omia kokemuksiaan, mielipiteitään

sekä ajatuksiaan käsiteltävänä olevasta aiheesta. Metsäsuhteen tulkinnan kannalta oli erityisen tärkeää, että jokainen lapsi uskaltaisi kertoa omia ajatuksiaan mahdollisimman totuudenmukaisella tavalla. Toisaalta tutkijan ei-tuttuus ja ryhmän paine, ovat saattaneet joissain kohdin keskustelua vääristää osallistujan oman näkemyksiä ja mielipiteitä. Toisaalta yhteiset tapaamiskerrat (metsäsuhdetestin luokkahuoneessa ja metsäretki) ennen varsinaisia haastattelutilanteita ovat tehneet tutkijasta tutumman. Lisäksi keskustelimme tutkittavien kanssa samoista metsään liittyvistä aiheista kaikilla tapaamiskerroillamme, jolloin asioiden pohtiminen monitahoisesti on mahdollisesti vaikuttanut rentoutumiseen ja uskallukseen kertoa omia ja aitoja näkemyksiä käsillä olevasta aiheesta.

7 Pohdintaa

Oma kokonaisvaltainen kokemukseni metsästä niin lapsuudessani, kuin aikuisuudessanikin, on vahva. Metsä on pysyvyyttä ilmentävä elementti, joka antaa voimaa elämän ylämäessä ja alamäessä, eikä sinne voi olla menemättä. Metsä on osa minua ja osa suomalaista identiteettiäni. Suomalainen suhtautuminen metsään ja luontoon on ainutlaatuinen ilmiö, joka tulisi säilyttää vahvana. Uskon, että juuri suomalainen metsäsuhde on nyt ja tulevaisuudessa kansainvälinen vientituote yhteisen ja ekologisemman tulevaisuuden rakentamisessa. Vahva suhteemme luontoon on kansallisaarre.

Tässä tutkimuksessa lasten metsäsuhteet näyttäytyivät vahvoina, ja rakkaita muistoja metsäisistä kokemuksista oli kerääntynyt varhaislapsuuden ajoilta alkaen. Metsä on tutkimukseen osallistuneille lapsille tärkeä ja se liittyy vahvasti heidän elämäänsä. Metsä on paikka, jossa koetaan positiivisia elämyksiä ja saavutetaan hyvän olon tunteita. Lapset nauttivat metsän tarjoamista aistillisista kokemuksista ja olivat innokkaita tutkimaan ja havainnoimaan metsäympäristöään. Metsään lapset menivät pääasiassa liikkumaan, leikkimään ja retkeilemään. Toiminnallinen tekeminen olikin suurimmassa roolissa tähän tutkimukseen osallistuneilla lapsilla. Näin ollen metsä on heille liikkumiseen motivoiva ympäristö.

Jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle lapselle metsä tarjosi rauhaa ja rauhoittumisen mahdollisuuksia. Lapset kaipasivat vastapainoa sekä omaa rauhaa arkiselle ja teknologiapainotteiselle toimintaympäristölle, jossa häly ja kaupunkimainen maisema ovat valitsevia. Metsä toimi lapsille turvallisena pakopaikkana arjesta, jossa on mahdollista rauhoittua, rentoutua, kokea onnellisuuden tunteita ja purkaa stressiä (Benson, 2009, 56; Tuuva-Hongisto, 2018, 27, 29–30). Mielenkiintoista siis oli, että vaikka teknologinen maailma houkuttelee nykypäivän lapsia sisätiloihin, on tämän tutkielman perusteella selvää, että metsä on lapsille merkityksellinen ja läheinen.

Lapset arvostavat metsän tarjoamia hyvinvointiin liitettäviä vaikutuksia. Lapset hakeutuvat tutkimuksen perusteella metsään ja luontoon omaehtoisesti, mikä tuottaa tilaisuuksia kokea metsästä saatavia monipuolisia hyvinvointivaikutuksia. Myönteinen suhtautuminen luontoon ja metsään synnyttää voimakkaita ja miellyttäviä kokemuksia, jotka vahvistavat metsäsuhdetta. Näin ollen on mahdollista todeta, että hyvä metsäsuhde edesauttaa ylläpitämään hyvinvointia ja terveyttä. Lasten positiivista metsäsuhteen kasvamista

ja kehittymistä, sekä kiinnostusta luontoon tulisi edistää ja tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Jokaisella lapsella on oikeus kokemusten ja elämyksien kautta kasvaneeseen metsäsuhteeseen, sillä juuri varhaiset ja välittömät metsäkokemukset kehittävät muun muassa lasten identiteettiä (Karhunkorva, Kärkkäinen & Paaskoski, 2017, 6; Matila ym., 2018, 14).

Tutkimukseen osallistuneiden lasten positiiviset metsäkokemukset liittyivät usein miten merkityksellisten ihmisten kanssa vietettyyn aikaan. Lapset nimesivät enimmäkseen omaan perheeseen kuuluvia jäseniä, joiden merkitys lasten metsäsuhteen muotoutumisessa on tämän tutkimuksen mukaan suurin. Onkin todettu, että juuri merkittävillä elämäkokemuksilla on suuri merkitys luontosuhteemme rakentumisessa (Suomela & Tani, 2004, 47). Jokainen osallistuja on käynyt metsässä perheensä kanssa ja näistä muistoista puhuttiin lämpimään sävyyn. Lapset mainitsivat myös ystävät ja koulun metsäkokemuksissaan.

Merkityksellisten ihmisten rooli korostuu metsään menemisen mahdollisuuksien tarjoajina. Lasten luontaista halua tutkia ja ihmetellä luontoa tulisi vahvistaa aikuisten tarjoamalla mahdollisuuksilla sekä kannustuksella, jolloin lapsi voi turvallisesti tutustua metsään ja muihin luonnonmukaisiin alueisiin (Polvinen ym., 2012, 9). Koulun rooli ympäristökasvattajana on näin ollen lapsen metsäsuhteen muodostumisessa erittäin merkittävä. Nykypäivän vanhemmat saattavat olla kiireisiä ja lähimpään metsään voi olla haasteellista matkustaa, joten koulun toteuttamat metsäretket ja muut luontoon suunnatut toiminnot koulun lähimaastossa ovat lapsen kehittyvän luontosuhteen kannalta tärkeitä. Luonnon arvostaminen ja suojelunhalu alkavat ennen kaikkea arkisista kokemuksista lapsen omassa lähiympäristössä (Polvinen ym., 2012, 9).

Koulun tehtävä ympäristökasvattajana on ymmärryksen lisääminen luonnon monimuotoisuudesta ja kokonaisvaltaisesta merkityksestä maapallon hyvinvoinnille (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 18; POPS, 2014, 30). Mielekkäiden kokemusten tarjoaminen vahvistaa lasten tietoisuutta erilaisista ympäristöistä sekä omista mahdollisuuksista ympäristövaikuttajana (Wolff, 2004, 19). Lasten kestäväää luontosuhdetta tukemalla koulun on mahdollista ylläpitää ja edistää myös lasten hyvinvointia ja terveyttä.

Tässä tutkielmassa lasten luonnonsuojelunhalu ilmeni tulevaisuutta käsittelevissä keskusteluissa. Lapset olivat huolissaan tulevaisuudessa metsään kohdistuvista toimenpiteistä ja olivat toiveikkaita siitä, että ihmiset ymmärtäisivät metsien ja luonnon tärkeyden koko

maapallolle. Lasten halu hoitaa ja suojella metsiä oli suuri. Tutkimuksen valossa on mahdollista todeta, että juuri metsässä toteutuneen monipuolisen ja mielekkään toiminnan seurauksena lasten henkilökohtainen, metsää kunnioittava suhde on vahva (Karhunkorva, Matila & Paaskoski, 2017, 47–48). Lapset ymmärtävät luonnon arvon itselleen ja koko ihmiskunnalle, jolloin myös suojelunhalu on kehittynyt vahvaksi. Lapset kokevat metsän ikään kuin ”omakseen”. Yhteiskunnallinen huoli ja samanaikainen toivon näkökulma olivat kaikilla tutkimukseen osallistuneilla lapsilla yhtä voimakkaita.

Tulevaisuuden pohdinta toi esille muitakin yhteiskunnallisia aineksia. Kestävän tulevaisuuden tarkastelu oli taloudellisen hyödyn sävyttämä, jossa metsän kestävyys oli tärkeimmässä roolissa. Tutkimuksen lapset olivat valmiita käyttämään suomalaisia metsiä taloudellisen hyödyn ja uusien innovaatioiden tavoittelussa, mutta toivoivat, ettei metsiä ylikuormitettaisi prosessin kustannuksella. Näin ollen metsien hoitaminen merkitsisi lasten mielestä talouden jatkuvuutta. Tällaisten näkökulmien perusteella voi todeta, että lasten ajatteluun on kiinnittynyt yhteiskunnallisia toiveita ja odotuksia, metsäkulttuuria. Metsäkultuurissa yhdistyvät ihmisten henkilökohtaiset sekä monitahoiset metsäsuhteet ja vuorovaikutuksessa metsän kanssa ne muodostavat kulttuurisen kokonaisuuden. Näin ollen jokainen meistä antaa oman erityisen palansa metsäkulttuuriin ja vastalahjaksi saamme metsäkultuurillista pääomaa. Tutkimukseen osallistuneiden lasten tarjoama metsäajattelu, metsäpääoma, on rikasta ja kestäväällä tavalla metsää kunnioittavaa. Vallitsevat yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat metsä- ja luontosuhteemme muodos- tumiseen jo varhaislapsuudessa (Suopajarvi, 2003, 18–20). Metsäkultuurimme on aina omaan aikaansa kiinnittynyt ilmiö, jossa kohtaavat niin menneisyys, nykyisyys, kuin tulevaisuuden odotuksetkin (Matila ym., 2018, 14). Yhteiskunnallisesti ajateltuna ympäristömme ja luontomme ovat ikään kuin politiikan sävyttämiä ulottuvuuksia, joissa näkyvät ihmisen toiminnan vaikutukset (Ingold, 2003, 152–169). Nykypäivänä tulisi kiinnittää huomiota erityisesti kestävä kehityksen ja muiden tulevaisuuden haasteiden sisältöihin, joita välitämme lapsillemme. Lapset ovat yhteiskunnallisen vaikuttamisen kohteita.

Tämä tutkimus osoitti, että lasten metsäsuhteiden tutkiminen yhdessä lasten kanssa herättää paljon kiinnostusta ja kysymyksiä. Lapset ovat aidosti kiinnostuneita tulevaisuudessa tapahtuvista asioista ja pohtivat mielellään luontoon liittyviä haasteellisia aiheita. Tähän tutkimukseen osallistuneet lapset olivat tietoisia elämän ja ekosysteemin riippuvuussuhteesta ja ymmärsivät omat mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä hyvinvointiin. Tutkimuksen perusteella mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita voisivat olla erilaiset toimintatutkimukset, joissa yhdessä lasten kanssa konkreettisesti toimittaisiin luon-

nonsuojelullisissa tehtävissä ja projekteissa. Lasten ajattelun ja oivalluksen todentaminen aidossa vaikuttamisen ilmapiiirissä olisi mielenkiintoista sekä hedelmällistä. Lisäksi tällaiset toiminnalliset, metsään sijoittuvat ja yhteisöllisesti toteutetut projektit ovat ihan-teellisia lasten metsäsuhteen sekä ympäristökasvatuksen kannalta.

Tässä tutkimuksessa verrattain runsas tutkimusaineisto oli haasteellinen tekijä aiheen rajaamisen näkökulmasta, mutta onnistuin mielestäni pitäytymään asettamieni tutkimuskysymysten puitteissa. Lisäksi valokuvien runsas määrä tutkimuksen tukikeinoina houkutteli aivan toisenlaiseen tutkimukselliseen teemaan. Olisikin mielenkiintoista käyttää samaa tutkimusaineistoa, jossa olisi tavoitteena metsäkuvien tulkinta lasten omasta näkökulmasta. Toisaalta samansisältöinen tutkimusote toteutettuna koulussa, jossa lähimetsään on pitkä matka, voisi olla vertailun kannalta hyödyllistä, jolloin myös metsäkuvien merkitys saattaisi olla lapsille erilainen.

Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys sekä tutkimustulokset korostavat metsän positiivisia tekijöitä ja vaikutuksia, mutta metsään voi suhtautua myös negatiivisin tuntein. Historialliset lähtökohdat eri kulttuureissa vaikuttavat ihmisten tapaan hahmottaa luontoa ja sen käyttötarkoituksia. Luontoalueiden merkitykset ovat monimuotoisia ja kulttuurillisesti arvotettuja. Suomessa syntynyt ihminen liittyy omaan kulttuuriseen identiteettiinsä elementtejä suomalaisesta metsästä ja on tottunut käyttämään metsää tietyillä tavoilla. Toisesta maasta Suomeen muuttanut ihminen saattaa kokea esimerkiksi koivumetsän itselleen vieraaksi ja hämmentäväksi, kun taas suomalaiselle se edustaa symbolin tavoin kansallista identiteettiä (Faehnle, Jokinen, Karlin & Lyytimäki, 2010, 22–24). Suomalaisuus on näin ollen monitahoisempaa kuin ennen. Luonnon monipuolinen ja kestävä vaaliminen tulevaisuudessa edistää muutokseen sopeutumista yhteiskunnassamme. Luonossa tapahtuvan mielekkään toiminnan kautta myös kulttuurit muuttuvat (Faehnle ym., 2010, 22).

Yhteiskunnallinen metsän hyvinvointiin liittyvä keskustelu käy vilkkaana. Viruspandemia toi esiin niin luonnon, kuin ihmisenkin hyvinvoinnin teemoja. Olemme tilanteessa, jossa elämänmuotomme on tuhoisa, mutta siitäkin huolimatta, jatkamme elämäämme kuin mitään muutosta ei tarvittaisikaan. Juuri yksilön ja kulttuurin tasolla tapahtuvat muutokset ovat voima, jolla voimme vapautua ekologisesta umpikujasta. (Värri, 2018, 115–116.) Lisäämällä ymmärrystä ekosysteemimme moninaisuudesta, tuottamalla lapsillemme positiivisia metsä- ja luontokokemuksia sekä toimimalla kestävällä tavalla, saatamme onnistua muuttamaan yhteiskunnallista ajattelua kohti pysyvämpää tulevaisuutta. Metsäsuhteen vaaliminen on siten ensisijaisen tärkeää.

Lähteet

- Aarnos, E. (2018). Kouluun lapsia tutkimaan – Havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle*. (s. 147–160). Jyväskylä; PS-kustannus.
- Benson, C. L. (2009). *Changing places: Children's experience of place during middle childhood*. Humboldt State University, Humboldt County, CA. <http://humboldt-dspace.calstate.edu/bitstream/handle/2148/472/CLBensonThesisrev.pdf?sequence=6>
- Björn, I. (2016). Terveyttä ja hyvinvointia metsästä. Metsämatkailun monet mahdollisuudet. Teoksessa R. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 11 – Metsä tekee hyvää!* (s. 79–92). Punkaharju: Metsähistorian Seura ry. & Lusto – Suomen Metsämuseo. <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto11>
- Borgersen, T. & Ellingsen, H. (1994). *Bildanalys – didaktik och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Braun, T. & Dierkes, P. (2017). Connecting students to nature – how intensity of nature experience and student age influence the success of outdoor education programs. *Environmental Education Research*, 23(7), 937–949.
- Cantell, H., Aarnio-Linnanvuori, E. & Tani, S. (2020). *Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. Jyväskylä; PS-kustannus.
- Capaldi C. A., Dopko R. L. & Zelenski J. M. (2014). The relationship between nature connectedness and happiness: a meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 5, 976. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2014.00976/full>
- Faehnle, M., Jokinen, J., Karlin, A & Lyytimäki, J. (2010). *Kaupunkiluonto ja monikulttuurisuus – maahanmuuttajat luontoalueiden kokijoina ja käyttäjinä*. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37992/SY_1_2010_kaupunkiluonto_ja_monikulttuurisuus.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Gill, T. (2014). The benefits of children's engagement with nature: A systematic literature review. *Children, Youth and Environments*, 24(2), 10–34.
- Haapala, A. (2015). Mitä on esteettinen hyvinvointi? Teoksessa A. Haapala, K. Puolakka & T. Rannisto (toim.), *Ympäristö, estetiikka ja hyvinvointi*. (s. 19–39). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Haila, Y. (1990). *Vihreään aikaan: Kirjoituksia ihmisen ekologiasta*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Haila, Y. (2001). Johdanto: Mikä ympäristö? Teoksessa Y. Haila & P. Jokinen (toim.), *Ympäristöpolitiikka: Mikä ympäristö, kenen politiikka*. (s. 9–20). Tampere: Vastapaino.
- Halla, T., Karhunkorva, R., Kärkkäinen, S., Laine, J. & Rautio, A. (2018). Suomalaisten metsäsuhteiden tila. Teoksessa L. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 12 – Suomalainen metsäsuhte*. (s. 112–121). Punkaharju: Lusto - Suomen Metsämuseo ja Metsähistorian Seura. <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto12>
- Halla, T., Karhunkorva, R., Kärkkäinen, S. & Paaskoski, L. (2019). *Metsäsuhtemenetelmä*. Luston julkaisuja 2. https://issuu.com/luston_julkaisuja/docs/978-952-69018-2-4

- Hallikainen, V., Sievänen, T., Tuulentie, S. & Tyrväinen, L. (2014). Luonto kokemusten ja elämysten lähteenä. Teoksessa L. Tyrväinen, M. Kurttila, T. Sievänen & S. Tuulentie (toim.), *Hyvinvointia metsästä*. (s. 36–47). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Ingold, T. (2003). Sfäärien soitosta pallojen pinnalle: Ympäristöajattelun topologiasta. Teoksessa Y. Haila & V. Lähde (toim.), *Luonnon politiikka*. (s. 149–170). Tampere: Vastapaino.
- Jeronen, E. & Kaikkonen, M. (2001). Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet ja sisällöt arvioinnin ja kehittämisen tukena. Teoksessa E. Jeronen & M. Kaikkonen (toim.), *Ympäristötietoisuus: Näkökulmia eri tieteenaloilta*. (s. 22–41). Kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita ja katsauksia 3. Oulu: Oulun yliopisto.
- Karhunkorva, R. (2016). "Metsä on paras" – Näköaloja lasten metsäsuhteeseen. Teoksessa R. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 11 – Metsä tekee hyvää!* (s. 121–137). Punkaharju: Metsähistorian Seura ry. & Lusto – Suomen Metsämuseo.
<https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto11>
- Karhunkorva, R., Kärkkäinen, S. & Paaskoski, L. (2017). *Metsäsuhteiden kenttä*. Luston julkaisuja 1. https://issuu.com/luston_julkaisuja/docs/metsasuhteiden_kentta
- Karhunkorva, R., Matila, A. & Paaskoski, L. (2017). Eläviä suhteita metsään ja perintöön. Teoksessa A. Kivilaakso & L. Marsio. (toim.), *Elossa: Luonto ja elävä kulttuuriperintö*. (s. 43–50). Helsinki: Museovirasto. <https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/Julkaisut/elossa-final.pdf>
- Karhunkorva, R., Paaskoski, L., Matila, A. & Arnkil, N. (2016). *Merkityksellinen metsäkulttuuri*. Tapion raportteja 10. <https://tapio.fi/wp-content/uploads/2016/12/merkityksellinen-metsakulttuuri.pdf>
- Karlsson, F. & Karlsson S-G. (1996). Det språkliga hos stillbilden. Teoksessa G.Z. Nordström (toim.), *Rum Relation Retorik – ett projekt om bildteori och bildanalys i det postmoderna samhället*. (s. 235–266). Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Karppinen, S. & Penttinen, K. (2013). *Metsä: Suomen vihreä kulta*. Jyväskylä: Kirjakaari.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. (s. 62–74). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) (2006). *Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koskimäki, A. (2018). Oppilaiden luontosuhteen näyttäytyminen luontokokemuksissa. Pro gradu -tutkielma. [Lapin yliopisto: Kasvatustieteellinen tiedekunta.](https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/63451)
<https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/63451>
- Kuusamo, A. (1990). *Kuvien edessä: Esseitä kuvan semiotiikasta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Laaksoharju, T. H. & Rappe, E. (2017). Trees as affordances for connectedness to place: A framework to facilitate children's relationship with nature. *Urban Forestry & Urban Greening*, 28, 150–159.
- Linzmayr, C. D. & Halpenny, E. A. (2013). "I might know when I'm an adult": Making sense of children's relationships with nature. *Children's Geographies*, 12(4), 412–428.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2013.821262>

- Matikainen, P. (1997). Luontokäsitteestä. Teoksessa S. Tella (toim.), *Media nykypäivän koulutuksessa, osa II. Ainedidaktiikan symposiumi*. (93–104). Helsingin yliopisto, Kasvatustiede.
- Matila, A., Paaskoski, L., Karhunkorva, R., Arnkil, N. & Matveinen, K. (2018). *Metsäkulttuurinen näkökulma kansalliseen metsästrategiaan*. Tapion raportteja 25. <https://tapio.fi/wp-content/uploads/2019/10/Metsakulttuurinen-nakokulma.pdf>
- Matveinen, K. (2017). Esipuhe. Teoksessa R. Karhunkorva, S. Kärkkäinen & L. Paaskoski (toim.), *Metsäsuhteiden kenttä*. (s. 4). Luston julkaisuja 1. https://issuu.com/luston_julkaisuja/docs/metsasuhteiden_kentta
- Mayer, F. S., Frantz, C. M., Bruehlman-Senecal, E. & Dolliver, K. (2009). Why is nature beneficial? The role of connectedness to nature. *Environment and Behavior*, 41(5), 607–643. <https://earthwise.education/wp-content/uploads/2019/10/Why-is-nature-beneficial.-The-role-of-nature-connectedness.pdf>
- Oh, B., Lee, K. J., Zaslowski, C., Yeung, A., Rosenthal, D., Larkey, L. & Back, M. (2017). Health and well-being benefits of spending time in forests: systematic review. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 22(1), 71. <https://dash.harvard.edu/handle/1/34493132>
- Ohtonen, K. (2017). *Metsäkansan tarina*. Jyväskylä: Docendo.
- Paaskoski, L., Roiko-Jokela, H. & Rikala, M. (2018). Suomalaisia metsäsuhteita. Teoksessa L. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 12 – Suomalainen metsäsuhde*. (s. 5–9). Punkaharju: Lusto - Suomen Metsämuseo ja Metsähistorian Seura. <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto12>
- Pallasmaa, J. (2006). Ihmisen paikka. Aika, muisti ja hiljaisuus arkkitehtuurikokemuksessa. Teoksessa A. Haapala, M. Honkanen & V. Rantala (toim.), *Ympäristö, arkkitehtuuri, estetiikka*. (s. 178–194). Helsinki: Yliopistopaino.
- Parikka-Nihti, M. (2011). *Pieniä puroja: Kasvua kohti kestäväää kehitystä*. Helsinki: Lasten Keskus.
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. (2014). *Iloa ja ihmettelyä: Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Parviainen, J., & Västilä, S. (2011). *Suomen metsät 2011: Kestävän metsätalouden kriteereihin ja indikaattoreihin perustuen*. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 5/2011. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-665-3>
- Pihkala, P. (2017). *Päin helvettiä?* Helsinki: Kirjapaja.
- Polvinen, K., Pihlajamaa, J. & Berg, P. (2012). Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille: Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. https://media.sitra.fi/2017/02/27174148/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf
- POPS (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Opetushallitus.
- Rekola, M., Abbas, D., Bal, T., Burns, J., Lackner, M., Rodriguez, S. & Sharik, T. (2017). *Global outlook on forest education (GOFE): A pilot study report*. https://foresteducation.files.wordpress.com/2017/09/gofe_final_report.pdf
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.), *Haastattelun analyysi*. (s. 8–29). Tampere: Vastapaino.

- Salminen, A. & Koskinen, I. (2005). *Pääjalkainen: Kuva ja havainto*. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Salo, U.-M. (2015). Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen, S. & Högbäck, R. (toim.), *Umpikujasta oivallukseen: Reflektiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. (s. 166–190). Tampere: Tampere University Press.
- Salonen, K. (2005). *Mieli ja maisemat – Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulmia*. Helsinki: Edita.
- Salonen, K. (2010). *Mielen Luonto*. Helsinki: Green Spot.
- Siivonen, K. (2020). Metsäsuhde kulttuurisesti kestäväksi tulevaisuusperintönä. Teoksessa L. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 13 – Suomalainen metsäsuhde*. (s. 10–23). Punkaharju: Lusto – Suomen Metsämuseo ja Metsähistorian Seura. <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto13/35>
- Suomalaisten metsäsuhteiden tila -selvitys* (2018). Kestävästi metsäsuhteessa – hanke. Maa- ja metsätalousministeriö, Suomen Metsäyhdistys ja Lusto – Suomen Metsämuseo. <https://smy.fi/wp-content/uploads/2018/03/Suomalaisten-mets%C3%A4suhteiden-tila-selvitys.pdf>
- Suomela, L. & Tani, S. (2004). Ympäristön kolme ulottuvuutta. Teoksessa H. Cantell (toim.), *Ympäristökasvatuksen käsikirja* (s. 45–57). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Suomen Metsäyhdistys, (2018). Metsäsuhtetesti. <https://smy.fi/materiaali/metsasuhde-testi/>
- Suopajarvi, L. (2003). Ympäristötietoisuuskäsitteen kritiikki pohjoisten esimerkkien valossa. Teoksessa L. Suopajarvi & J. Valkonen (toim.), *Pohjoinen luontosuhde: Elämäntapa ja luonnon politisoituminen*. (s. 9–22). Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.
- Tani, S. (2016). Maantiede – paikkojen ja alueiden tiede. Teoksessa K. Juuti (toim.) *Ympäristöoppia opettamaan*. (s. 77–93). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Tuomi, J., & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.
- Tuuvola-Hongisto, S. (2018). Luontoa lähellä: Syrjäkylien nuoret ja metsäsuhde. Teoksessa L. Paaskoski & H. Roiko-Jokela (toim.), *Vuosilusto 12 – Suomalainen metsäsuhde*. (s. 24–37). Punkaharju: Metsähistorian Seura ry. & Lusto – Suomen Metsämuseo. <https://issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto12>
- Tyrväinen, L., Korpela, K. & Ojala, A. (2014). Teoksessa L. Tyrväinen, M. Kurttila, T. Sievänen & S. Tuulentie (toim.), *Hyvinvointia metsästä*. (s. 36–47). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Värri, V.-M. (2018). *Kasvatus ekokriisin aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.
- Weckroth, K. (1988). *Toiminnan psykologia*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Willamo, R. (2004). Luonto ja ei-luonto. Teoksessa H. Cantell (toim.), *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. (s. 32–35). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Wolff, L.-A. (2004). Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. teoksessa H. Cantell (toim.), *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. (s. 18–29). Jyväskylä: PS-kustannus